

BIDRAG TILL
SVERIGES OFFICIELA STATISTIK.

III) Kongl. Maj:ts Befallningshafvandes femårsberättelser. Ny följd. 3.

ÅREN

1866—1870.

S Ö D E R M A N L A N D S L Ä N .

1. Länets indelning och naturbeskaffenhet i allmänhet.

Under den femårsperiod, som utgör föremål för denna berättelse, hafva Nyköpings läns gränser icke undergått någon förändring, hvadan länet, som omfattar hela provinsen Södermanland med undantag af Sotholms, Svartlösa och Öknebo härad, eller det så kallade Södertörn, hvilket tillhör Stockholms län, innehåller enahanda *arealvidd* som under föregående qvinqvennier och sålunda enligt af Kongl. Statistiska Centralbyrån i dess underdåniga berättelse för åren 1861—65 meddelad uppgift 58,267 kvadratmil, deraf 50,896 bestå af fast land och öar samt 7,371 kvadratmil af vattendrag¹⁾.

I afseende å lagskipningen har länet under nu ifrågavarande period bibehållit sin indelning i tvenne *domsagor*, Kungadömet och Lifgedingets, innefattande den förra Jönåkers, Rönö, Hölebo, Oppunda och Villåttinge härad, samt den senare Öster-Rekarne, Vester-Rekarne, Åkers, Daga och Selebo härad, hvarjemte inom länet förefinnas sex *städer* med egen jurisdiktion, Nyköping, Eskilstuna, Thorshälla, Strengnäs, Mariefred och Trosa, samt en köping, Malmköping, hvilken i judicielt hänseende lyder under Villåttinge häradsrätt.

Uti den administrativa indelningen har likaledes under omnämnda tiden icke vidtagits någon rubbning, utan är länet i detta hänseende fortfarande fördeladt i 4 *fögderin* och 12 *länsmansdistrikt*.

Beträffande länets *ecklesiastika indelning*, har, sedan på grund af Eders Kongl. Maj:ts nådiga bref den 7 Juni 1860 Lunda och Kila socknar blifvit under år 1867 åtskilda till hvar sitt *pastorat*, dessas antal här i länet ökats från 59 till 60, hvilka omfatta

90 *socknar* jemte sju *stadsförsamlingar* och bilda 10 *prosterin*, de der likväl icke helt och hållet sammanfalla med länsindelningen. Af pastoraten äro 8 regala, 32 konsistoriela, 12 patronela, 1 regalt patronelt, 4 vaxelvis patronela och konsistoriela samt 4 prebenden till biskopen och två ledamöter af domkapitlet i stiftet.

Med hänsigt till helsovården innehåller länet 6 *provinsialläkaredistrikt*, benämnda Nyköpings, Eskilstuna, Vingåkers, Stora Malms, Trosa och Daga härads, samt ett extra provinsialläkaredistrikt, Malmköpings, hvarförutom 3 militärläkare, af hvilka den ene tillika ombesörjer läkarevården i sistnämnda distrikt, och 4 stadsläkare äro inom länet stationerade.

Under femårsperioden hafva uti *kommunernas indelning* icke förekommit andra förändringar än att dels enligt nådigt bref den 29 Oktober 1867 åtskilliga till Eskilstuna stad upplåtna, Klosters och Fors socknar tillydande lägenheter blifvit i kamerala och ecklesiastika hänseenden förenade med nämnde stad, dels på grund af nådigt bref den 18 December 1868 $\frac{1}{4}$ mantal Horsnäs, $\frac{1}{8}$ mantal Källmon, $\frac{1}{8}$ mantal Rösten, $\frac{1}{4}$ mantal Strångvik, $\frac{1}{8}$ mantal Narfven och 1 mantal Strångholm jemte kronoängen Ut-kärren blifvit förlagda från Stora Malms socken till Östra Vingåkers socken, dels enligt nådigt bref den 18 Juni 1869 ej mindre de inom Ytter-Enhörna socken belägna fräsehemmanen Bro och Glastäppan, hvarterda om $\frac{1}{4}$ mantal, samt skattehemmanet $\frac{1}{2}$ mantal Grind, af hvilka de begge förra i kameralt hänseende och det sistnämnda i kyrkliga och kommunala angelägenheter förut räknats till Öfver-Enhörna socken, blifvit öfverförda till Ytter-Enhörna socken, än äfven skattehemmanen $\frac{1}{2}$ mantal Kalfsund och $\frac{1}{4}$ mantal Morlöt, hvilka, ehuru belägna uti samt i kyrkliga och kommunala hänseenden förenade med Öfver-Enhörna

¹⁾ Enligt sedermera meddelad uppgift af Topografiska korpsen utgör länets areal 59,029 kvadratmil, deraf 54,018 fastland och öar, 5,002 vatten.
Stat. Centralbyrån.

INLEDNING

TILL

Bidrag till Sveriges officiella statistik. H, Kungl. Maj:ts befallningshavandes femårsberättelser, jämte Sammandrag för åren ... på Nådigaste befallning utarbetat och utgivet af Statistiska centralbyrån – Stockholm, 1863-1912.

Täckningsår: 1856/60-1901/05 = N.F., [1]-10.

Kungl. Maj:ts befallninghavande i Stockholms stad och i rikets 24 län avger underdåniga femårsberättelser av statistiskt innehåll.

Berättelserna består av två avdelningar.

Första avdelning består av följande rubriker:

- 1. Länets indelning och naturbeskaffenhet i allmänhet**
- 2. Innevånare**
- 3. Näringar**
- 4. Kommunikationsanstalter och varubyten**
- 5. Kameralförhållanden**
- 6. Politi.**

Andra avdelning är en tabellbilaga.

Statistiska centralbyrån samlar in och utger ett sammandrag för hela riket av samtliga femårsberättelsernas huvudsakliga innehåll.

Föregångare:

Kongl. maj:ts befallningshafvandes femårsberättelse för åren ... – Stockholm, 1823-1857.

Täckningsår: 1822-1851/55.

Innehållsförteckning.

	Sid.
Underdånig berättelse	1-23.
1. Länets indelning och naturbeskaffenhet i allmänhet.....	1.
2. Innevånare.....	2.
3. Näringar.....	4.
Tab. Litt. A. Egovidd och dess användande till serskilda odlingsföremål.....	5.
Tab. Litt. B. Utsäde och skörd.....	5.
Tab. Litt. C. Häradsallmänningskassornas ställning under räkenskapsåret från och med den 1 Juli 1870 till och med den 30 Juni 1871.....	10.
4. Kommunikations-anstalter och varubyten.....	13.
Tab. Litt. D. Skjutsentreprenadbidrag af skjutslagen under åren 1866-1870.....	15.
5. Kameralförhållanden.....	16.
Tab. Litt. E. Minuthandel med spirituösa drycker samt Utskänkning av spirituösa drycker.....	17.
Tab. Litt. F. Landstingets Debet och Kredit.....	18.
6. Politi.....	19.
Tab. Litt. G. Sjukvårdsinrättningarnas verksamhet, inkomster och utgifter.....	22.
 Tabellbilagor	 25-37.
Tab. N:o 1. Folkmängd.....	25.
Tab. N:o 2. Jordbruk.....	26.
Tab. N:o 3. Boskapsskötsel.....	26.
Tab. N:o 4. Skogshushållning.....	27.
Tab. N:o 5. Dödade rofdjur.....	27.
Tab. N:o 6. Husdjur, dödade af rofdjur.....	27.
Tab. N:o 7 a. Bruk, fabriker och manufaktur-inrättningar, år 1870.....	28.
Tab. N:o 7 b. Handtverkerin år 1870.....	29.
Tab. N:o 8. Allmänne vägar, gästgifverin och skjutsning.....	30.
Tab. N:o 9 a. Sjöfart år 1870.....	30.
Tab. N:o 9 b. Handlande och deras betjening år 1870.....	30.
Tab. N:o 10 a. Hemman och jordlägenheter m.m. å landsbygden, år 1870.....	31.
Tab. N:o 10 b. Jordområde och egendomar i städerna.....	32.
Tab. N:o 11. Laga skiften, åren 1866-1870.....	33.
Tab. N:o 12. Krono-uppbörden.....	34-35.
Tab. N:o 13. Sparbanker.....	36.
Tab. N:o 14. Fattigvården.....	37.

BIDRAG TILL
SVERIGES OFFICIELA STATISTIK.

II) Kongl. Maj:ts Befallningshafvandes femårsberättelser. Ny följd. 3.

ÅREN

1866—1870.

S Ö D E R M A N L A N D S L Ä N .

---

1. Länets indelning och naturbeskaffenhet i allmänhet.

Under den femårsperiod, som utgör föremål för denna berättelse, hafva Nyköpings läns gränser icke undergått någon förändring, hvadan länet, som omfattar hela provinsen Södermanland med undantag af Sotholms, Svartlösa och Öknebo härad, eller det så kallade Södertörn, hvilket tillhör Stockholms län, innehåller enahanda *arealvidd* som under föregående qvinqvennier och sålunda enligt af Kongl. Statistiska Centralbyrån i dess underdåniga berättelse för åren 1861—65 meddelad uppgift 58,267 kvadratmil, deraf 50,896 bestå af fast land och öar samt 7,371 kvadratmil af vattendrag¹⁾.

I afseende å lagskipningen har länet under nu ifrågavarande period bibehållit sin indelning i tvenne *domsagor*, Kungadömet och Lifgedingets, innefattande den förra Jönåkers, Rönö, Hölebo, Oppunda och Villåttinge härad, samt den senare Öster-Rekarne, Vester-Rekarne, Åkers, Daga och Selebo härad, hvarjemte inom länet förefinnas sex *städer* med egen jurisdiktion, Nyköping, Eskilstuna, Thorshälla, Strengnäs, Mariefred och Trosa, samt en köping, Malmköping, hvilken i judicielt hänseende lyder under Villåttinge häradsrätt.

Uti den administrativa indelningen har likaledes under omnämnda tiden icke vidtagits någon rubbning, utan är länet i detta hänseende fortfarande fördeladt i 4 *fögderin* och 12 *länsmansdistrikt*.

Beträffande länets *ecklesiastika indelning*, har, sedan på grund af Eders Kongl. Maj:ts nådiga bref den 7 Juni 1860 Lunda och Kila socknar blifvit under år 1867 åtskilda till hvar sitt *pastorat*, dessas antal här i länet ökats från 59 till 60, hvilka omfatta

90 *socknar* jemte sju *stadsförsamlingar* och bilda 10 *prosterin*, de der likväl icke helt och hållet sammanfalla med länsindelningen. Af pastoraten äro 8 regala, 32 konsistoriela, 12 patronela, 1 regalt patronelt, 4 vaxelvis patronela och konsistoriela samt 4 prebenden till biskopen och två ledamöter af domkapitlet i stiftet.

Med hänsigt till helsovården innehåller länet 6 *provinsialläkaredistrikt*, benämnda Nyköpings, Eskilstuna, Vingåkers, Stora Malms, Trosa och Daga härads, samt ett extra provinsialläkaredistrikt, Malmköpings, hvarförutom 3 militärläkare, af hvilka den ene tillika ombesörjer läkarevården i sistnämnda distrikt, och 4 stadsläkare äro inom länet stationerade.

Under femårsperioden hafva uti *kommunernas indelning* icke förekommit andra förändringar än att dels enligt nådigt bref den 29 Oktober 1867 åtskilliga till Eskilstuna stad upplåtna, Klosters och Fors socknar tillydande lägenheter blifvit i kamerala och ecklesiastika hänseenden förenade med nämnde stad, dels på grund af nådigt bref den 18 December 1868 $\frac{1}{4}$ mantal Horsnäs, $\frac{1}{8}$ mantal Källmon, $\frac{1}{8}$ mantal Rösten, $\frac{1}{4}$ mantal Strångvik, $\frac{1}{8}$ mantal Narfven och 1 mantal Strångholm jemte kronoängen Ut-kärren blifvit förlagda från Stora Malms socken till Östra Vingåkers socken, dels enligt nådigt bref den 18 Juni 1869 ej mindre de inom Ytter-Enhörna socken belägna fräsehemmanen Bro och Glastäppan, hvarterdera om $\frac{1}{4}$ mantal, samt skattehemmanet $\frac{1}{2}$ mantal Grind, af hvilka de begge förra i kameralt hänseende och det sistnämnda i kyrkliga och kommunala angelägenheter förut räknats till Öfver-Enhörna socken, blifvit öfverförda till Ytter-Enhörna socken, än äfven skattehemmanen $\frac{1}{2}$ mantal Kalfsund och $\frac{1}{4}$ mantal Morlöt, hvilka, ehuru belägna uti samt i kyrkliga och kommunala hänseenden förenade med Öfver-Enhörna

¹⁾ Enligt sedermera meddelad uppgift af Topografiska korpsen utgör länets areal 59,029 kvadratmil, deraf 54,018 fastland och öar, 5,002 vatten.
Stat. Centralbyrån.

socken, blifvit till Ytter-Lånörna sockens jordebok omförda; dels slutligen jemlikt Kongl. Kammarkollegii skrifvelse den 21 Oktober 1868 Tunabergs socken blifvit i jordebokshänseende afskild från Tuna socken. Öfriga, uti den senast afgifna femårsberättelsen anmärkta, af ålder förefintliga oregelbundenheter i länets indelning kvarstå oförändrade; och ehuru åtskilligas undanrödjande otvifvelaktigt skulle medföra väsentligt gagn för förvaltningens skyndsamma och regelmässiga gång, hafva icke under ifrågakomma tidrymd vidare åtgärder för berörda olägenheter afhjelpande kunnat vidtagas än att år 1868 underdånig framställning gjorts derom, att åtskilliga inom eller invid Nyköpings stads område befintliga lägenheter, hvilka räknades till landet, måtte i judicielt, katedralistiskt, kommunalt och ecklesiastiskt hänseende med samma stad förenas. Denna fråga har dock icke, länsstyrelsen veterligen, utgjort före periodens slut föremål för nådig pröfning ¹⁾.

Af Topografiska korpens *länskartor* i skalan 1:200,000 har under år 1866 kartan öfver detta län utgifvits, hvarjemte af geologiska kartverket bladen Eriksberg, Nyköping och Terna utkommit.

Till sin *naturbeskaffenhet* är Nyköpings län ett delvis skogbeväxt, mot norr och sydost sluttande lågland, som genomstrykes af en från Nerike vid Hjelmarens södra strand inkommande 2 till 300 fot hög landthöjd, hvilken fortgår i östlig och nordostlig riktning ända till Södertörn och utgör här i länet vattendelaren emellan Hjelmarens och Mälarens å den ena samt Östersjöns vattensystem å andra sidan. Från denna landthöjd utbreda sig åt norr åtskilliga skogiga förgreningar, af hvilka den förnämsta, den så kallade Kjulaåsen, afskiljer från hvarandra de inom denna del af länet befintliga största vattendragen, Åkers och Årila åar, utfallande, den förra i Mälaren och den senare i Hjelmaren, samt begränsar i öster den mestadels stenbundna slättmark, som innefattar Öster- och Vester-Rekarnes på hvar sin sida om Hjelmarens utloppsdal till Mälaren belägna härad, samt i vester Åkers och Selebo härad af däldkedjor, slätter och höjder omvexlande bygder. Åt söder och sydost utsänder förenämnde landthöjd äfvenledes flere temligen bergiga och branta förgreningar, som äro sönderdelade af en stor mängd dalgångar med deruti framflytande vattendrag af betydlig utsträckning och oregelbundenhet, samt af hvilka en utgrening, följande Trosa-åns dalgång genom Daga härad och utefter gränsskilnaden emellan

Rönö och Hölebo härad samt upptagande med sina armar dessa tre häradsserskilda delar, fortlöper ända ned till hafvet, medan de vestligare höjdsträckningarna, som uppfylla och omsluta det rikt kuperade, natursköna Villättinge härad och utgöra den östliga begränsningen för Oppunda häradsslättbygd och icke oansenliga skogsmarker, sänka sig mot de sjöar, som tillhöra Nyköpings-åns inom en arealvidd af 24 kvadratmil utgrenade vattenområde. Söder och sydvest om dessa sjöar omkring en mängd af i dem utfallande vattendrag uppstiger temligen brant den mera betydliga bergåsen Kolmården, som skiljer detta län från Linköpings läns nordliga sluttningar mot Bråviken, och i östlig riktning nedan om denna utbreder sig Jönåkers härad med den djupa, fruktbara hufvuddalen utefter sin midt och bördiga strandbygder i norr invid Nyköpings-ån samt vid de vidsträckta sjöarne Yngaren och Långhalsen, som genom samma vattendrag afbördas sitt vatten i Östersjön.

Den allmänt rådande jordmånen i länet är stark och bördig lera, ehuru å olika trakter flerfaldiga skiljaktigheter förekomma. De närmast Mälaren belägna delarne af Åkers och Selebo härad, hvilka i anseende till sin ringa upphöjning öfver vattnet förete gynnsamma klimatiska förhållanden, äga likasom Rekarne häradsslättbygder vidsträckt åkerjord af gifvande lera; men i samtliga dessa häradsskogsbygder äfvensom i större delen af Oppunda härad är lerjorden uppblandad med sand och mo, som tillika bildar vidsträckta skogshedar. I Villättinge och Daga härad, der i följd af deras rikedom på bergshöjder och vattendrag åkerjorden eger jemförelsevis mindre omfång, besitta de äldsta bygderna omkring kyrkorna äfvensom åtskilliga sjöbygder en utmärkt jordmån af lera, blandad med svartmylla, men skogsmo intager äfven här ett icke obetydligt utrymme. Hölebo häradss flesta små dalgångar och Rönö häradss stora hufvuddal, hvilken genomflytes af den i Sjösa hafsvik utfallande Svärta-ån, hafva mestadels god lera i sina icke obetydliga åkervidder; uti de egentliga kustbygderna i dessa härad förekommer deremot omvexlande lera och jäsjord. På sätt här ofvan är antydt, utmärka sig Jönåkers häradss invid dervarande sjöar och vattendrag utbredda, af ålder upptagna strandbygder för stor bördighet; åtskilliga af häradets inre delar upptagas af skogshedar, samt de norra skogiga gränsområdena och de af Kolmårdens utgreningar uppfyllda socknedelarne bestå af sandblandad lerjord.

2. Innevånare.

Tab. N:o 1. På sätt bifogade tabell N:o I utvisar, har enligt mantalslängderna länets *befolkning*, som vid 1865 års slut utgjorde 132,475 personer med tillväxt under då afslutade femårsperiod af 6,945 personer, motsvarande 5,53 procent, deraf 5,732 personer eller 5,07 på landet och 1,213 personer i städerna, ökats under nu ifrågavarande tidrymd till 134,998 personer eller med 2,523 personer, motsvarande 1,80 procent, deraf år 1866 med 953, år 1867 med 854, år 1868 med 56, år 1869 med 265 och år 1870 med 385 personer, hvaremot enligt husförhörslängderna folkkökningen under samma tid skall utgjort 2,214 personer eller

1,57 procent. Den sålunda vunna tillväxten i folkstocken tillkommer helt och hållet landsbygden, hvarest under perioden folkkökningen enligt mantalslängderna uppgått till 3,449 personer, under det att folkmängden i länets städer, hvilken stigit under åren 1856—60 med 12,9 procent och under åren 1866—70 med 9,80 procent, deremot från sistnämnde tid sjunkit med 926 personer eller 6,80 procent — ett högeligen anmärkningsvärdt undantagsförhållande, som hufvudsakligen varit föranledt dels af den omständigheten, att Nyköpings bruk med dertill hörande betydliga verkstäder efter dess dåvarande egares iråkade obestånd och egendomens öfvergång i Motala mekaniska verkstads aktiebolags ego hållits i översksamhet, hvarigenom mera än 600 arbetare med familjer måst å andra orter, hufvudsakligast utom

¹⁾ Genom Kongl. bref af d. 19 April 1872 skola omförmälda lägenheter vid 1873 års början förläggas från Helgona socken till Nyköpings stad.
Stat. Centralbyrån.

länet, söka sin utkomst, dels af de missgynnande konjunkturer, hvarmed smidesfabrikationen i Eskilstuna under nu omhandlade period haft att kämpa och som framkallat minskadt behof af arbetskrafter och i följd deraf ett tillbakagående i den rörliga befolkningens antal med 150 personer.

Vid jämförelse med de i förut afgifna femårsberättelser meddelade uppgifter om folkmängdstillväxten visar sig att denna, som utgjorde under tidskiptena 1831—1835 3,2 proc., 1836—1840 2,3 proc., 1841—1845 3,3 proc., 1846—1850 1,22 proc., 1851—1855 2,5 proc., 1856—1860 2,33 proc. och 1861—1865 5,53 proc., varit under nu ifrågakomma tidrymd långt mindre än under något af nästföregående qvinvennier med undantag af åren 1846—1850. Och som, änskönt länet under flere af periodens år varit hemsökt af farsoter, som synnerligast under år 1869 epidemiskt härjat inom barnaldern, nativitetsöfverskottet, detta oaktadt, på sätt nedanstående tabellariska uppgifter utvisa, öfver-

	Lefvande födde.	Döde.	Nativitetsöfverskottet.	
			Antal personer.	Procent af medelfolk mängden.
År 1866	4,365	2,634	1,731	1,29
» 1867	3,915	2,841	1,074	0,79
» 1868	3,571	2,844	727	0,54
» 1869	3,893	2,950	943	0,69
» 1870	3,834	2,530	1,304	0,96
Summa	19,578	13,799	5,779	4,27

stigit efter procentberäkning ej obetydligt den verkliga folkökningen, torde den låga tillväxten, om den ock till någon del kan förklaras af det utaf Statistiska Centralbyrån i dess sammandrag af länsstyrelsernas berättelser för åren 1861—1865 påpekade kausalitetssamband med de ogynsamma befolkningsförhållandena under detta århundradets första femton år och deraf beroende låga folkökningen under åren 1826—1840, dock hufvudsakligen hafva sin grund uti ett öfvervägande antal utflyttningar, påverkade såväl af 1868 års jämförelsevis svaga skörd och nyssberörda ofördelaktiga industriförhållanden i länets två förnämsta städer som ock af den i hela riket sig omringripande emigrationslusten, hvilken jemväl i detta län utöfvat sitt menliga inflytande och haft till följd, att under år 1866 20, år 1867 16, år 1868 60, år 1869 335 och år 1870 185 eller sålunda under hela perioden 616 personer lemnat fäderneslandet, för att utom detsamma och mestadels inom Nordamerikas förenta stater söka åt sig uppleta rikare förvärfskällor än som fosterbygden åt dem erbjudit.

Uti folkets *lynne, seder och klädedrägt* förekommer ingenstädes någon anmärkningsvärd provinsial egendomlighet, sedan de skiljaktigheter i dessa afseenden, som förut utmärkt befolkningen i Östra Vingåkers, Västra Vingåkers och Österåkers socknar, så småningom lemnat rum för den förmedlande inverkan, som likartad folkbildning och lifligare samfärdsel åstadkommit. Af genom idoghet förvärfvad, temligen allmänt spridd välmåga i förening med förtroendefull välvilja emellan serskilda folkklasser, hvartill de med afseende på gemensam trefnad och behörigt aktgifvande på ömsesidiga rättigheter och skyldigheter noggrant afpassade rättsförhållandena emellan de många stora

jordegarne i länet och dem underlydande åboar icke minst bidragit, härflyter ock den allmänna godmodighet och endrägt, som utgör det utmärkande draget i befolkningens skaplynne och hvilken fortfarande haft sitt uttryck i den fäderneärfda obenägenhet för tvister och rättegångar, hvarom Justitie Statsministerns embetsberättelser bäst bära vittne. Enligt dessa berättelser för åren 1866—1869 hafva nemligen de derunder anhängiggjorda tvistemålens antal i förhållande till folkmängden varit lägre än i något annat län och utgjort:

	I länet.	Medeltal i riket.
År 1866	1 på 225 personer.	1 på 91 personer.
» 1867	1 » 190 »	1 » 87 »
» 1868	1 » 223 »	1 » 83 »
» 1869	1 » 271 »	1 » 92 »

Ehuru *skismatiska läror* äro spridda i länet och antagligen dragit till sig ökad antal bekännare, hafva de likväl icke verkat störande på den allmänna ordningen och ej heller haft till följd bildandet af egna församlingar i öfverensstämmelse med nådiga förordningen af den 23 Oktober 1860. Deremot har en liflig och allvarlig håg att tillgodose de andliga behofven fortfarande uppenbarat sig och mångenstädes sökt sin tillfredsställelse i gemensamma andaktsöfningar, icke sällan uti serskildt därför på enskildes bekostnad anordnade bönehus och i förening med religiösa föredrag, hvarmed kringresande lekmän uppträdt. Om äfven exempel icke saknas derpå, att dessa andaktsöfningar ledt till missbruk, är dock otvifvelaktigt, att de i allmänhet haft på befolkningen ett välgörande sedligt inflytande, hvars öfvervägande vigt icke må underskattas för de enstaka förvillelser, som i följd af fäkunnighet eller annan anledning inträffat.

Beträffande *folkets bildning*, befinner sig densamma i ett jemt, oafslåligt framåtskridande, hvilket framträder allt märkbarare, i den mån verkningarna af den förbättrade folkundervisningen hinna mogna och det uppväxande släktet inträder i det borgerliga lifvet, hvarförutom till detta mål ej oväsentligt medverkar den jemväl till det äldre släktet utbredda håg för *läsning* af utkomna skrifter, som genom de inrättade *sockenboksamlingarna*, uppgående enligt folkskole-inspektörernes berättelser vid 1868 års slut till ett antal af 73, framkallats och under femårsperioden vunnit ökad lifaktighet, åtminstone der, hvarest man utsträckt sin omsorg icke allenast till bokförrådets första insamlande utan jemväl till deras successiva tillväxt.

Folkundervisningen, hvilken enligt nyssomförmälda berättelser ombesörjdes uti 112 fasta och 31 flyttande folkskolor samt i 98 småskolor, har under perioden i följd af folkskole-inspektörernes nitiska verksamhet, understödd af presterskapets samt allmänneligen äfven af skolrådets eller enskilde församlingsmedlemmars medverkan, gått framåt till sitt välsignelsebringande mål, ehuru för detsammans ernående ännu mångenstädes återstår att bryta ensidiga fördomar eller öfvervinna dåsig likgiltighet, som icke gerna underkastar sig de ekonomiska uppoffringar, hvilka från folkskoleväsendets fullständiga ordnande äro oskiljaktiga. Hvad som emellertid hittills vunnits är jemte förbättrad skolmateriel och åtskilliga nya tidsenliga skollokaler ett ökad tillopp lärjungar, i hvilket afseende inspektörerne uppgifva, att af 20,236 i skolåldern lefvande barn 12,396 varit under åren 1867—1868 i folkskolan inskrifna. Och har dessutom, sedan länets landsting på inspektörernes förslag anslagit årligen först 6 och derefter 12 stipendier à 75 rdr rmt att af inspektörerne tilldelas ordinarie

lärare i folkskolor, mot skyldighet för desse att under minst fyra veckor vid någotdera af statens seminarier taga kännedom om dervarande undervisningssätt, lärarne med sådant intresse sökt tillgodogöra sig det dem sålunda förunnade tillfälle till utbildning af deras undervisningsförmåga, att antalet sökande hvarje gång öfverstigit antalet tillgängliga stipendier.

Uti befolkningens *sedlighet* har icke under det tidskifte, hvarom nu är fråga, förekommit någon anmärkningsvärd förändring. För såvidt jemförelsen mellan de anhängiggjorda brottmålnens antal å den ena samt folkmängden å andra sidan kan anses tjena till måttstock uti nyssberörda hänseende, tillåter länsstyrelsen sig, såsom för länet synnerligen fördelaktigt, åberopa Justitie Statsministrarnas embetsberättelser för åren 1866—1869, enligt hvilka ett brottmål förekommit på följande antal innevärnare, nemligen: år 1866: i hela länet 1:201, deraf på landsbygden 1:522, i städerna 1:30; medeltal i riket 1:97; år 1867: i hela länet 1:266, deraf på landsbygden 1:475, i städerna 1:52; medeltal i riket 1:107; år 1868: i hela länet 1:264, deraf på landsbygden 1:404, i städerna 1:62; medeltal i riket 1:102; år 1869: i hela länet 1:264, deraf på landsbygden 1:419, i städerna 1:58; medeltal i riket 1:99.

Men emedan de för brott och förseelser lagförda nästan uteslutande tillhört den lösa befolkningen och till ett ej obetydligt antal den del deraf, som utan stadig sysselsättning endast tillfälligtvis uppehållit sig här i länet, synes det länsstyrelsen såsom skulle den aritmetiska grund i detta afseende, som hemtats från brottmålsstatistiken, icke utgöra en fullt tillförlitlig mätare af *sedlighetens* ståndpunkt hos kärnan af befolkningen. Fastheldre kan med hänsyn till folklynnets och temligen allmänt spridd välmåga såsom säkert antagas, att förhållandet rörande detta län utfaller i verkligheten långt gynnsammare än ofvanstående siffror utur brottmålsannalerna angifva.

Hvad som i nästföretgånga femårsberättelse blifvit af Konungens Befallningshafvande anfördt om *minskad förbrukning af rusgifvande drycker* eger äfven på nu ifrågakomma period sin tillämplighet. Det forna allmänna missbruket af bränvin har alltmåra aftagit i mån af varans stigande saluppris och tilltagande konsumtion af kaffe, bäjerskt öl samt andra maltdrycker. Och om äfven vid besök i städerna, der de flesta försäljningsställena finnas sammanförda, en inrotad vanas lockelser icke alltid låta sig öfvervinnas, äro dock numera dessa företeelser alltför enstaka för att kunna föras befolkningen i dess helhet till last. I sam-

manhang härmed bör dock icke lemnas oanmärkt, hurusom en annan dryck, hvilken under benämning af vin, ehuru säkerligen utan tillsats af drufsaff, tillhandahålles allmänheten såväl i handelsbodas som i talrika utskänkningsställen i länet, vunnit ett år från år tillväxande insteg i allmogens smak och mångenstädes undanträngt behovet af bränvin, med hvilket sagde dryck dock visat sig ega flere likartade egenskaper. Att denna försäljningsrörelse missbrukats, är otvifvelaktigt; men torde den noggrannare kontroll, som af dylikt förfarande framkallas och derät vederbörande kommunalmyndigheter af skyldig omtanke för kommunernas intressen skäligen kunna förväntas böra låna en villig hand, blifva tillfyllestgörande för att motverka handteringens skadliga inflytelse på befolkningen.

Det intresse för den *frivilliga folkbeväpningen*, som, enligt hvad den senaste femårsberättelsen utvisar, gifvit sig jemväl i detta län tillkänna, har icke bibehållit önskvärd uthållighet. Af de här i länet bildade frivilliga skarpskytteföreningar, hvaraf de flesta, allt efter som intresset slocknat, upphört utan anmälan om sin upplösning, kvarstodo vid periodens slut endast Malmköpings, Mariefreds, Trosa, Eskilstuna, Nyköpings och Floda sockens föreningar, de sistnämnda med en sammanräknad styrka af 333 man, och af dessa utvecklade allenast den förstnämnda, bestående af 218 aktiva medlemmar, någon lifaktig verksamhet. Beloppen af de statsunderstöd, som till skarpskytteväsendets befrämjande i länet utgått, hafva under perioden utgjort:

	Till mål- skjutnings- premier.	Till ammu- nition.	Till in- struktörers aflöning.	Summa.
	R.dr.	R.dr.	R.dr.	R.dr.
År 1866.....	152	152	935	1,239
» 1867.....	443	498	1,260	2,201
» 1868.....	440	440	1,110	1,990
» 1869.....	432	381	955	1,768
» 1870.....	132	345	865	1,342
Summa	1,599	1,816	5,125	8,540

Byggnadssättet har inom flere delar af länet betydligt förbättrats med afseende å bekvämlighet och prydighet. Det vanliga byggnadsämnet är fortfarande trävirke; och ehuru tillgången derpå mångenstädes är ganska sparsam, motsvaras den dock ännu af behovet.

3. Näringar.

A) **Jordbruk.** B) **Boskapsskötsel.** Då på grund af Eders Kongl. Maj:ts nådiga bref den 3 Mars 1865 länets Hushållnings-sällskap för hvardera af periodens fem år ombesörjt insamlandet af föreskrifna uppgifter för länets jordbruksstatistik och efter deras bearbetande till sammandrag insändt dessa till Statistiska Centralbyrån, så tillåter sig Eders Kongl. Maj:ts Befallningshafvande till bedömande af jordbrukets ställning under denna tidrymd hänvisa ej mindre till efterföljande enligt Hushållnings-Tab. N:o 2. sällskapets uppgifter för år 1870 uppgjorda tabell (Tab. N:o 2), än äfven nedanstående statistiska sammandrag af för-Tabb. Litt. A o. B. hållandena under de serskilda åren (Tabb. Litt. A o. B).

Af de resultat om jordbrukets tillstånd, som de numeriska uppgifterna angifva, framgår ovedersägligt, att jordkulturen, som är länets modernäring och uteslutande betingar detsamma fortgående förkofran, varit uti märkbart framåtskridande. 1867 och 1868 årens otillfredsställande årsväxter här i länet i förening med den allmänna rubbning i penninge- och kreditförhållandena samt deraf beroende stockning i affärsverksamheten, som under denna femårsperiod i följd af inträffade felslagna eller otillräckliga skördar samt andra missgynnsamma förhållanden hem-sökt större delen af riket, verkade visserligen hämmande på den kraftiga utveckling, hvaraf under senare tider jordbruks-

närigen i detta län, då den lemnats ostörd af menliga inflytelser, visat sig mäktig. Men den öfvergående skadliga inverkan på länets ekonomiska ställning, som nyss antydda omständigheter medförde, och hvilken förnämligast uppenbarade sig dels i svårighet för näringsidkare och de mindre bemedlade jordbrukarne att anskaffa nödiga förlagskapital dels i minskade försörjningsutvägar för den arbetande befolkningen, var likväl icke af mera svårartad natur än att den nästan fullständigt häfdes medelst 1869 och 1870 årens goda skördar, hvarigenom företagsamheten till jordbrukets och boskapsskötselns höjande bragtes upp till stegrad fart.

Som för bedömande af de serskilda årens skördar en öfverblick på väderleksförhållandena icke torde vara utan intresse, anser länsstyrelsen sig derutinnan böra anföra:

att år 1866 efter en tidig och kall vår väderleken under försommaren genom omvexlande värme och regn kraftigt befordrade växtligheten till och med början af Augusti månad, hvarefter ihållande regnväder skadade säden och försvårade dess inbergning äfvensom höstsådden; samt att årets sädesgröda, i allmänhet bedömd, utföll medelmåttig med riklig fodertillgång;

att år 1867 en från den sent inträffande vårens början ända till långt fram i Juni månad herrskande kylig väderlek motverkade sädesbroddens utveckling och derigenom, ehuru gynnsam väderlek derefter inträffade, föranledde sädens mognad långt senare än under vanliga förhållanden; samt att sädesafkastningen, som derjemte till en del inbergades under otjenlig väderlek, uppskattades, vårsäden såsom medelmåttig, men råg och hvete såsom under medelmåttan, hvaremot höfångsten blef god till kvantitet och beskaffenhet;

att år 1868 tjenlig vinter och tidigt inträffande vår med ymnig nederbörd ingaf förhoppning om en god årsväxt, men att varm och torr väderlek, som nästan oafbrutet fortfor under hela sommaren, menligt inverkade på gräset och den utsådda vårsäden, hvadan af denna erhöles afkastning under medelmåttan och af höstsäden knappt medelmåttig skörd, äfvensom knapp fodertillgång;

att år 1869 en tidig och varm vår, som efterträdde en blid vinter, verkade fördelaktigt på växtligheten, serdeles på stråbildningen, som blef ovanligt frodig och lemnade rik fodertillgång, hvaremot under inbergningen rådande regnig väderlek

Tab. Litt. A.

Egovidd och dess användande till serskilda odlingsföremål.

	Hela egovidden.	D e r a f				O d l a d e g o v i d d a n v ä n d t i l l								
		Trågårds-, humle- och kål-land.	Åker och annan odlad jord.	Naturlig äng.	Skogbärande mark.	Höstsäd.	Vårsäd.		Potatis.	Andra rotfrukter.	Spånadsväxter.	Gräs och andra foderväxter.		Träde.
							Stråsäd.	Balväxter.				Bete.	Skörd.	
Tunnland.	T u n n l a n d .	T u n n l a n d .												
År 1866	1,120,961,3	2,284,7	227,372,3	113,355,2	461,750,0	54,361,2	42,573,1	4,640,2	7,997,6	1,462,2	775,8	3,415,2	55,091,8	57,035,8
» 1867	1,177,865,0	2,306,2	230,009,6	112,848,4	462,421,6	52,494,2	46,193,0	4,951,1	7,132,0	1,339,5	707,9	3,348,2	57,287,2	56,542,7
» 1868	1,122,796,5	2,321,7	232,492,9	110,429,9	461,134,6	53,465,0	46,766,1	4,630,5	7,298,3	1,463,7	705,7	3,900,4	58,334,8	55,928,5
» 1869	1,123,676,1	2,291,6	236,179,0	109,200,2	457,406,6	54,436,1	48,328,0	4,630,0	7,830,6	1,398,4	781,2	3,986,2	58,958,9	55,810,8
» 1870	1,128,036,7	2,333,6	239,214,5	106,690,0	453,663,1	54,397,0	50,589,0	4,980,3	8,073,5	1,384,2	745,7	3,721,9	60,043,1	55,252,8

Tab. Litt. B.

Utsäde och skörd.

		Hvete.		Råg.		Korn.	Hafre.	Bland-säd.	Ärter.	Bönor.	Vicker.	Potatis.	Lin och hampa.
		Höst.	Vår.	Höst.	Vår.								
Hela årliga utsädesbeloppet i tunnor à 63 kannor	1866	7,849,4	104,7	33,430,3	5,7	6,829,2	34,909,4	2,257,9	2,750,2	112,6	1,363,3	48,463,9	740,9
	1867	7,995,2	158,4	31,278,4	5,7	7,758,3	37,230,7	2,680,9	2,917,4	138,1	1,722,4	41,964,0	662,5
	1868	7,374,3	145,9	32,494,0	5,0	7,531,4	37,680,7	2,358,1	2,702,4	133,9	1,259,4	44,117,0	682,2
	1869	7,626,1	177,8	33,251,8	13,3	7,902,7	38,655,9	2,606,3	2,828,9	141,5	1,143,2	47,725,4	776,8
	1870	7,825,2	183,3	33,279,4	6,4	8,162,9	41,485,2	2,497,4	3,038,6	149,0	1,257,3	49,729,3	713,5
Hela skördebeloppet i tunnor à 63 kannor, utan afdrag af utsädet	1866	67,242,6	561,4	223,450,3	30,8	48,018,2	238,853,2	18,492,3	14,674,6	445,5	8,530,1	216,967,0	{Frö, tunnor 1,054,4 Spånad, ctnr 2,796,0}
	1867	37,175,3	784,9	169,130,4	27,4	44,727,1	205,516,1	17,011,7	12,103,1	459,4	7,772,8	188,700,0	{Frö, tunnor 955,7 Spånad, ctnr 2,415,7}
	1868	48,792,6	706,0	202,638,6	15,1	35,711,9	169,004,0	10,448,4	9,767,3	316,3	4,572,2	287,317,1	{Frö, tunnor 877,8 Spånad, ctnr 1,661,7}
	1869	71,604,0	1,179,8	277,793,1	67,4	63,552,7	285,943,8	21,878,9	20,383,6	453,0	9,585,3	249,715,1	{Frö, tunnor 1,116,9 Spånad, ctnr 3,137,4}
	1870	78,116,5	1,147,9	285,380,0	29,9	61,179,8	280,404,2	19,066,9	22,552,0	609,8	9,559,2	310,386,2	{Frö, tunnor 1,135,8 Spånad, ctnr 3,095,4}
Årlig förbrukning på person i medeltal		1,4	—	8,2	—	2,4	—	0,6	—	—	—	12,6	

skadade höstsäden och till en del äfven vårsäden. Skörden af spannmål utföll dock i sin helhet mera än medelmåttig; samt

att år 1870 jemn vinter, tidig vår, varm och regnrik sommar samt torr och gynnsam höst beredde en för behofven fullt tillräcklig foderäring och en god sädesskörd af utmärkt beskaffenhet.

Bedömd efter korntal och vigt, utföll spannmålsafkastningen i medeltal sålunda:

	Hvete.		Råg.		Korn.		Hafre.		Skid- växter.	Pota- tis.
	Korntal.	Vigt. ohr pr 6,3 kub.fot.	Korntal.	Vigt. ohr pr 6,3 kub.fot.	Korntal.	Vigt. ohr pr 6,3 kub.fot.	Korntal.	Vigt. ohr pr 6,3 kub.fot.	Korntal.	Korntal.
År 1866...	8	2,80	5-8	2,60	6-9	2,30	8	1,60	4-8	6
» 1867...	5-7	2,70	5-6	2,60	6-9	2,25	6-8	1,70	4-6	3-6
» 1868...	6-7	3,00	7-8	2,80	3-5	2,60	3-5	1,90	4-5	7-8
» 1869...	9-10	2,90	7-10	2,50	8-10	2,40	7-9	1,80	7-9	4-5
» 1870...	9-10	3,00	7-10	2,80	7-9	2,60	6-8	1,90	6	6-8

Den synnerliga omvårdnad, som här i länet af ålder egnats jordbruket och hvilken i förening med jordmånens allmänna bördighet förmått åt jorden bereda en alstringskraft, härdig att motstå ogynnsamma väderleksförhållanden, har jemväl under ifrågavarande period visat sig verksam i många riktningar. Sedan ett fullständigt ordnad vaxelbruk blifvit vid de större egendomarne infördt, har, på sätt Hushållningssällskapets uppgifter till Statistiska Centralbyrån äfven gifva vid handen, denna försyn för en ändamålsenlig jordkultur vunnit hos allmogen alltmere efterföljd, i den mån som verkningarna af detta brukningssätts företräden framträd i dagen och banat väg för allmogens långsamt mognande öfvertygelse om gagnet af en efter jordmånens beskaffenhet ordnad växtföljd. Jordens sorgfälligare utdikning och ett mera vidsträckt användande af förbättrade arbetsmetoder och åkerbruksredskap har äfven gått i jemnbredd härmed, hvarjemte bemödandena varit riktade derpå att genom mera eller mindre vidsträckta nyodlingsföretag och aftappningar af vattendränkt eller vattensigtig mark tillvinna odlingsjorden nya ego-vidder. Af nyssberörda uppgifter inhemtas nemligen, att under femårsperioden 9,215,1 tunnland förbättrats genom *underdikning*, 753 tunnland genom *ängsvattning* och 1,992,1 tunnland genom *vattenaftappning*, äfvensom att 10,355,5 tunnland blifvit *nyodlade*.

Af de i sistnämnda hänseenden anordnade företag anmärkes härstädes, såsom mera omfattande:

den uti senaste femårsberättelsen omförmälda uttappningen af Kafjerden i Öster-Rekarne härad, hvarigenom omkring 850 tunnland gjorts odlingsbara;

sänkning af sjöarne Hjelmaren och Qvismaren, om hvilket storartade arbete, som hufvudsakligast berör Örebro län, dervarande länsstyrelses underdåniga berättelse torde innehålla erforderliga upplysningar;

vattenaftappning till 3,600 fots längd från Bär sjön i Thors-hälla socken för torrläggning af omkring 100 tunnland;

vattenafledning från sjön Bränningen i Jäders socken; och

afsänkning af sjön Källången på gränsen emellan Åkers och Thoresunds socknar, utan att länsstyrelsen har sig bekant vidden af de jordrymder, som genom sistnämnda två arbeten blifvit bragta till fruktbarhet; samt

sänkning af Sundby, Malma och Enboga sjöar i Lilla Malma socken, till utförande af hvilket företag, afsedt att bereda 600 tunnland till odling, Eders Kungl. Maj:t d. 18 Dec. 1868 i nåder beviljat statsbidrag af 11,000 r:dr r:mt.

Och hafva förutom nyss omnämnda mera kostsamma arbeten kärr, mossar och andra vattensjuka trakter till sammanräknad betydlig arealvidd blifvit under femårsskiftet genom afdikningar torrlagda och gjorts fruktbarande.

Oaktadt den ökade åkerbruksvidd, som genom fulländade nyodlingsföretag vunnits, har odlingen af hvete och råg icke tilltagit; men deremot har produktionen af hafre, i anseende till detta sädesslags fördelaktiga afsättning till utrikes orter, som stegrat priset derpå utöfver det naturliga värdeförhållandet till andra spannmålssorter, betydligt ökats och öfversteg år 1870 med ej mindre än vid pass 65 procent produktionen deraf under år 1865. Af öfriga vårsädeslag har jemväl korn utgjort föremål för icke oansenligt ökad produktion, till hvilket resultat den stegrade omsorgen om kraftigare kreatursutfodring och tilltagande förbrukning för bränvinstillverkningen, hvar i sin mån, bidragit.

Boskapskötseln, hvarom nedanstående tabell lemna upplysning och hvilken haft att kämpa mot de svårigheter, som 1867

	Hästar.		Oxar.	Nyttar.	Kor.	Ungut under 2 år.	Får.	Getter.	Svin.	
	Öfver 3 år.	Under 3 år.								
Antal vid årets slut under- hållna.....	1866	10,198	528	25,950	1,931	46,106	16,080	69,408	133	17,738
	1867	10,051	439	25,557	2,004	45,634	15,761	68,011	112	16,120
	1868	9,466	495	24,037	1,794	43,535	13,670	62,306	87	13,815
	1869	9,337	592	24,679	1,856	44,871	14,767	64,884	79	14,282
	1870	9,273	599	24,754	1,891	45,321	16,280	65,364	55	15,637

års otillräckliga foderäring och deraf nödvändiggjorda betydande minskning i kreatursstocken medfört, har detta oaktadt under perioden i allmänhet omfattats med stigande intresse och omtanke samt, i samma mån som den under senare åren tilltagande exporten från riket af levande boskapskreatur och mejerialster samt deraf frammanade lockelse till ökad vinst af ladugårds-skötseln föranledt starkare efterfrågan och stegrade pris på kreatur, gjorts till föremål för en allt allmännare, liflig håg för och vårdnad om denna viktiga näringsgren, hvars ändamålsenliga skötsel så oskiljaktigt sammanhänger med jordbrukets förkofran. I sådan anda har ock länets Hushållningssällskap till befrämjande af denna del utaf landthushållningen fortfarande verkat. Ty medelst räntefria amorteringslån å 1,000 r:dr till hvardera har detsamma understödt anläggningen af ytterligare tre bymejerin till de tio, som vid slutet af sistföretagna femårsperioden voro med enahanda understöd af Hushållningssällskapet anordnade; och att samtliga dessa anstalter redan efter denna jämförelsevis korta verksamhet förmått i allmänhet motsvara det med deras inrättande afsedda ändamål att uppsamla och tillgodogöra mjölken företrädesvis från de mindre ladugårdarne i trakten, derom vittnar den omständighet att enligt aflemnade redovisningar dessa bymejerin under år 1870 emot ett vexlande pris af 14 till 18 öre kannan inköpt och förbrukat 247,055 kannor mjölk. Härförutom har den af Hushållningssällskapet anställda länsmejeristen bibehållits vid sin gagneliga verksamhet och varit träget anlita för att vid de till ett antal af omkring

60 i gång ställde enskilda mejerier här i länet bibringa kännedom om nu tillämpade förbättrade metoder i mjölkhandteringen; hvarjemte, sedan länsmejeristen efter dertill erhållet statsanslag af 300 r:dr och understöd af Hushållningssällskapet med enahanda belopp fått under år 1867 i Holland bereda sig ökade insigter i tillverkningen af smör och ost, och företrädesvis af den med hänsyn till form och ringa mjölkåtgång för den mindre mjölk-hushållningen serdeles lämpliga så kallade Edamerosten, Hushållningssällskapet låtit på sin bekostnad anordna ambuloriska mejeriskolor, deruti årligen från och med år 1868 länsmejeristen under sex veckor meddelat undervisning i smör- och ostberedning åt tillsammans 32 elever och dessutom åt ett ej ringa antal husmödrar af allmogen, som vetgirigt tagit del af beredningsmetoderna och sedermera tillämpat dem i sin enskilda hushållning. Den redan vunna erfarenheten om dessa undervisningsanstalters outhärlighet för mejerihandteringsens tidsenliga utbildning har ock framkallat förslag till Hushållningssällskapet om årligt anslag för inrättande af en fast mejeriskola med 8 till 12 veckors undervisningskurs om året; men denna hemställan har icke före femårsperiodens slut utgjort föremål för Hushållningssällskapets behandling.

Boskapsskötselns årliga tilltagande omfattning och de genom jernvägskommunikationerna lättade tillfällena till mejerialstrens förmånliga afsättning å utrikes ort har manat företagsamheten att i stort söka tillgodogöra sig de gynnsamma konjunkturerna i detta hänseende. En större association med uppgift att af inköpt grädde i större partier bereda smör och afsätta detsamma förnämligast i England har under benämning af Mälareprovinsernas mejeriaktiebolag bildat sig i Stockholm samt, förutom i en mängd andra landsorter, jemväl i Nyköping och Eskilstuna inrättat distriktmejerin, hvilkas egentliga verksamhet likväl infaller först under nästa femårsperiod. Af detta företag, hvars slutresultat man icke ännu är i tillfälle att bedöma, har mången öfvergått till det antagandet, att mejerihandteringen för att blifva vinstgivande icke vidare bör bedrivas i många, mindre mejerier utan grundas uteslutande på stora associationer med stor kapitalstyrka och vidsträckt handels- eller agenturförbindelser. Men om det ock är obestriddigt, att de stora mejeribolagen lättare kunna lämpa varans beskaffenhet efter den serskilda marknad, som uppsökes, och sålunda bereda sig förmånligare afsättningsorter för och högre pris på sina produkter, kan dock skäligen å andra sidan anmärkas, att dylika bolag besväras af jämförelsevis dryga omkostnader och fordra bekväma kommunikationer från sina mejeri-inrättningar, hvarigenom de icke äro i tillfälle att förmånligt betjena de orter, som äro från sådana kommunikationsleder aflägsnade. Och torde därför nödig varsamhet och försigtighet bjuda att icke öfvergifva det hittills följda och af Hushållningssällskapet understödda mejerihushållningssystemet, förrän erfarenheten lemnat säkra prof på fördelarna af detsamma förändrande i ofvan antydda riktning.

Ett ytterligare kraftigt steg till boskapsskötselns höjande har under ifrågavarande tidsskifte tagits genom de af Oppunda härads hushållningssällskapet från och med år 1867 anordnade årliga utställningar vid Katrineholms jernvägsstation af gödboskap och mejeriprodukter. Understödda af såväl detta läns som Östergötlands läns Hushållningssällskap med penninganslag till betäckande af omkostnaderna och till pris för utmärktare utställningsföremål, hafva dessa utställningar, som hållits 3 eller 4

gångar om året, omfattats med alltmera växande intresse och numera hunnit den utveckling, att de utgöra fullständiga kreatursmarknader, talrikt besökta af säljare och köpare till och med från aflägsna orter; till bevis hvarom må nämnas, att de utställda nötkreaturens antal utgjort under år 1870: 1,180 stycken, deraf 848 från Södermanland, 208 från Östergötland, 24 från Nerike och 50 från Småland, samt under åren 1867—1870 tillsammans 2,510 stycken, deraf öfver 2,000 från detta län, äfvensom att den största delen af dessa kreatur exporterats till England emot pris, som mestadels icke obetydligt öfverstigit de å vanliga afsättningsorterna i riket erbjudna. Härförutom hafva under samma tid nötkreatur till flere hundratal, hvilka icke förekommit å nämnda utställningar, blifvit från Oppunda härad och andra i närheten af Katrineholm belägna trakter afyttrade till Göteborg och England, hvarjemte å flere af de månatligen hållna torgdagarna i länet, såsom vid Stensjö i Stora Malms socken, Gnesta jernvägsstation och Nyköping, utvecklats en kreaturhandel, som mången gång i liflighet närmat sig omsättningarna vid Katrineholm.

Boskapsdjur af ädlare slag förekomma till större antal vid de större jordegendomarne, hvaremot hos allmogen håg för boskapsskötselns behöriga förbättring i detta hänseende ännu vunnit ringa utbredning, så att den i senaste berättelsen omförmälde, af Hushållningssällskapet mot årligt arvode af 1,500 r:dr anställde länsagronomen för hornboskapsskötseln måste vid 1868 års slut, enär hans biträde helt obetydligt anlätades, från sagda befattning entledigas. Af likartad anledning hafva äfven de i samma berättelse omnämnda tvenne mindre stamholländerien af Ayrshire-ras indragits, sedan den Hushållningssällskapet tillhöriga stamhorden angripits af tuberkelsjukdom. Och är sålunda numera omsorgen om boskapsrasernas förädling öfverlemnad uteslutande åt enskild omtanke och företagsamhet, hvilken ock säkerligen med tillräcklig kraft påverkas af de insigter om vinsten af en väl ordnad boskapsskötsel, som de sista årens erfarenhet meddelat.

För hästafvelns befrämjande hafva hingstar från Strömsholms stuteri årligen under sommarmånaderne varit å tre ställen här i länet stationerade, och en af den inom Rönö härad bildade förening för hästafvelns förbättring inköpt norsk hingst årligen hållits för betäckning tillhanda och i sådant afseende äfven träget begagnats.

Betydande *färafvel* bedrivas vid åtskilliga af de vidsträcktare jordpossessionerna, der större schäferin af dels köttfår, dels finulliga får finnas inrättade, hvarjemte ett kronan tillhörigt schäferi med får af Southdowns-ras är upprättadt vid Husbygård i Husby socken.

Svin uppfödas i större mängd än som motsvarar länets behof, och fläsk till betydlig myckenhet afsättes årligen till andra landsdelar.

Hushållningssällskapets verksamhet, hvarom åtskilligt redan är ordadt, har under perioden fortgått i den riktning, som med dess stiftande varit afsedd, dervid sällskapet genom landtbruksmöten med täflingsplöjningar, utställningar af boskap, åkerbruksredskap och produkter af husfliten samt premier för utmärktare utställningsföremål äfvensom genom sina nitiska och omsorgsfulla åtgärder i öfrigt stärkt och förökats sitt inflytande på landthushållningens förkofran i alla dess delar. För samma mål hafva äfven de inom häraden bildade åtta *hushållningssällskapen*, under-

stötta med årliga anslag af Hushållningssällskapet, hvar inom sin ort arbetat och derunder i förening med det sistnämnda sökt i åtskilliga riktningar framkalla håg för de med jordbruket sammanhängande *binäringarna*.

Sålunda har, sedan på Jönåkers härads-gilles bekostnad och med bidrag af Hushållningssällskapet en dertill lämplig person fått i Helsingland inhemta kännedom om der använda metoder för linets behandling, en linberedningsanstalt efter norrländskt mönster blifvit inrättad vid Ålberga bruk i Kila socken, och skall af anstaltens innehafvare enligt afslutadt kontrakt hållas under 10 år från d. 1 Nov. 1870 tillgänglig för undervisning i denna handtering.

I *halmflättningskonsten* har efter requisition af tre hushållningsgillen en utaf styrelsen för svenska slöjdföreningen utsänd person undervisat dels år 1869 vid Tullgarns kungsgård och Thureholm uti Hölebo härad samt vid Åsen och Ekenäs uti Oppunda härad, inom hvilket tillsammans 85 elever begagnade sig af undervisningen, dels år 1870 i Hölebo och i Nyköping, hvarest elevernas antal utgjorde 45. Och synes ett lifligt intresse blifvit väckt för denna handaslöjd, enär vid Hölebo och Oppunda hushållningsgillens årssammankomster under begge dessa år utmärkta halmflättningsarbeten varit förevisade och prisbelönats.

Den bristfälliga omvårdnad, som här i länet egnats *fiskerihandteringen* och för hvars förbättrande de af länsstyrelsen för fiskets ändamålsenliga handhavande tid efter annan utfärdade ordningsstadganden hittills visat sig otillräckliga, har fäst Hushållningssällskapets uppmärksamhet på angelägenheten att söka leda befolkningen till insigt uti och behjertande af denna hushållsgrens vikt och betydelse i den enskilda ekonomien samt haft till följd, att sällskapet år 1869 antog en efter genomgången lärokurs vid statens normal-fiskodlingsanstalt för skicklighet vitsordad undervisare i fiskerihushållning och anvisade till ersättning för dennes tjänsteresor och till understöd för anordnande af fiskodlingsanstalter ett årligt anslag af 500 r:dr, hvilket belopp jemväl för 1870 utgått för sagda ändamål. Det såmedelst erbjudna tillfället att vinna nödig handledning uti fiskets rätta handhavande har visserligen ännu af endast ett fåtal enskilde personer begagnats; men deremot har undervisaren varit sysselsatt med att vid den till länets landbruksskola upplåtne egendomen Väderbrunn för Hushållningssällskapets räkning anlägga en fiskodlingsanstalt för sik och lax, af hvilken anläggning goda och till efterföljd manande resultat synas vara att förvänta.

Trägårdsskötseln, som vid de större egendomarne bedrifves med stor omsorg, har deremot ännu hos allmogen vunnit föga erkännande. Men då tiden ansetts inne att hos det uppväxande slägtet befördra håg för och kunskap i träplantering och blomsterodling, anställdes år 1869 mot årligt anslag från Hushållningssällskapet af 200 r:dr rmt en länsträgårdsmästare för att tillhandlagå med upplysningar och råd rörande skolträgårdars skötsel och med biträde vid trögårdars anläggning, hvarjemte flere af hushållsgillena utfäst ej obetydliga penningbelöningar för omsorgsfull skötsel af skolträgårdar och tjenlig undervisning åt skolbarnen i detta hänseende. De härmed utgångna uppmaningarna hafva icke lemnats opåaktade. Den antagne länsträgårdsmästaren har af åtskilliga församlingars skolråd anlitats om biträde vid anordnande af folkskoleträgårdar; och flere församlingar hafva derefter fått del af de utfästa belöningarna.

Binäringar. Landbruksskolan, m. m. Skogshushållning.

Den under Hushållningssällskapets inseeende ställda *landtbruksskolan* vid Väderbrunn, som underhålles af årligt statsanslag med 4,000 r:dr äfvensom af räntan utaf serskilda donationsmedel, har hållits i oafbruten gång och under hvarje lärokurs, som omfattar en tidrymd af två år, lemnat undervisning åt i medeltal 16 frilärlingar och 2 å 3 betalande elever. De under perioden från läroanstalten utexaminerade elevernas antal har utgjort 45, hvilka erhållit anställningar, 28 inom länet och återstoden inom angränsande län; och i desses ställe hafva såsom lärlingar antagits likaledes 45 ynglingar af vid pass 170 sökande, en omständighet, som nogsam vittnar om det välförtjenta anseende, hvaraf landbruksskolan är i åtnjutande.

I sammanhang härmed må ock omnämnas, att årligen statens landbruks-ingenjörer meddelat inom detta län undervisning och handledning uti till jordbruksnäringen hörande ämnen, för hvilket ändamål de varit sysselsatta: år 1866 117 arbetsdagar, 1867 109 dagar, 1868 105 dagar, 1869 57 dagar och 1870 72 dagar. Länsstyrelsen är dock icke i tillfälle att uppgifva vare sig beskaffenheten af derunder verkställda förrättningar eller summan af de egorynder, som utgjort föremål för ingenjörernas undersökningar. För att emellertid lifva hågen för anlitan af statens agronomer har Hushållningssällskapet beviljat anslag till betalande af de dagtraktamenten, som tillkomma dessa agronomer under förrättningar hos mindre jordbrukare.

I öfverensstämmelse med de serskilda årsmarkegångsprisen hafva *handelsprisen* å spanmål här i länet utgjort i medeltal:

		E n k u b i k f o t .											
		Hvete.		Råg.		Korn.		Hafre.		Ärter.		Potatis.	
År 1866.....	R:dr R:mt	3	21	2	9	1	81	1	11	2	54	—	63
» 1867.....	»	3	30	2	30	1	90	1	50	2	38	—	67
» 1868.....	»	4	76	3	90	2	82	1	55	2	86	—	85
» 1869.....	»	3	87	3	2	2	74	1	10	2	54	—	65
» 1870.....	»	2	72	1	91	1	59	1	15	2	22	—	63

C) *Skogshushållning* och D) *Rofdjurs utödande*. Någon synnerlig förbättring i hushållningen med de enskilda skogarne här i länet har icke under nu omhandlade tidsskifte låtit sig förspörjas. Å en del af de större egendomarne är visserligen en på vetenskapliga grunder ordnad skogshushållning med traktuggning, frösädd och återplantering införd; men hos största delen af allmogen, hvilkens allmänna skogsafverkningsätt är blädning, fortfar nästan oförminskadt det gamla missbruket att ålita skogen utan hänsigt till dess framtida bestånd och befordrande af skogens återväxt. Att under sådana förhållanden skogskapitalet årligen minskats, är otvifvelaktigt; men kan dock skogstillgången inom Jönåkers, Oppunda och Villåttinge härad, hvarest de flesta egendomarne äro i mera eller mindre mån försedda med skogar af tall och gran, här och der blandad med björk och asp, likasom äfven inom Rönö och Hölebo härad ännu anses motsvara behofven och derjemte i de tre förstnämnda häraden lemna öfverskott till afsalu, hvaremot flertalet af jordegendomarne inom Öster-Rekarne, Vester-Rekarne, Åkers, Daga och Selebo härad numera antingen ega helt ringa eller ock sakna skog, men likväl hafva till skogsbörd tjenlig mark, bestående af kala och stenbundna backar, på hvilkas förvandlande till skogbärande jord-

rymder uppmärksamheten begynt riktas, utan att likväl denna ännu förmått vidare än uti enstaka fall visa sig verksam.

Det är emellertid icke att förvänta, att allmogens förkärlek för det hittills följda, planlösa skogsbehandlingssättet, som har sin djupt rotfästa grund i fäderneärfd sedvana och okunnighet om skogens betydelse i naturens hushållning, skall låta sig öfvervinnas, förrän insigten derom, att skogsegarens egen fördel kräver skogens bevarande, allmänneligen vunnit insteg hos befolkningen. Bibringandet af en dylik öfvertygelse motverkas dock ännu ihärdigt af allmogens obenägenhet för de kostnader, som med skogsvårdens ordnande äro förenade, äfvensom af dess uppfattning att nyttan och vinsten af en sådan åtgärd, såsom hufvudsakligen tillgodokommande en blifvande generation, är alltför aflägsen för att böra eftersträvas, medan deremot skogseffekternas år efter år stegrade saluppris mana vinstbegäret till ökad afverkning. Att detta oakadt spår till en förbättrad skogsskötsel framträd äfven hos allmogen — hvilket visat sig i sparsammare förbrukning och sorgfälligare tillvaratagande af skogsprodukter, jemväl af mindre värde, äfvensom af bättre vård om ungskogen —, torde få tillskrivas dels det föredöme i detta hänseende, som utgått från åtskilliga af de större skogsegendomarne, dels och förnämligast de tillfällen till upplysningar och helsosamma anvisningar, som Hushållningssällskapet och hushållningssällskapens åtgöranden i denna riktning lemnat.

I sistnämnda afseende har nemligen Hushållningssällskapet, sedan detsamma flere gånger tillföre beviljat anslag till sådd och plantering af skog, utan att ändock sådana företag af afsevärd omfattning kommit till stånd, årligen låtit från och med år 1869 anvisa ett belopp af 500 r:dr till belöningar åt allmogen för plantering eller sådd af barrskog och för noggrannt vårdad ungskog samt genom denna välbetänkta åtgärd flerstädes framkallat till skogskulturens förbättrande en företagsamhet, hvars uthållighet den såmedelst öppnade utsigten till skyndsamt ersättning för å dylika arbeten nedlagd möda och kostnad säkrast torde betrygga. Härförutom har genom Hushållningssällskapets föranstaltande den i de två senast afgifna femårsberättelserna omnämnda *skogsvaktarens skola* vid *Skogshall* fått oafbrutet fortsätta sin gagneliga verksamhet i enlighet med den för densamma utstakade plan och derunder, sedan den från skolans början den 1 Nov. 1856 till samma tid år 1865 varit besökt af 79 lärjungar, ytterligare under nästföljande fem år beredt undervisning åt 59 elever, deraf en från Gotland och en från Finland. Understödd såväl med statsanslag till belopp för år 1866 af 1,500 r:dr och för hvarje af de öfriga fyra åren af 2,500 r:dr som ock med årliga bidrag af hushållningssällskapen, i Örebro län med 900 r:dr för platser åt 4 lärjungar från samma län, i Stockholms län från och med år 1867 för 2 lärjungsplatser och i detta län med för hela perioden sammanräknade 7,400 r:dr, har denna läroanstalt, i den mån som undervisningen med stöd af erfarenheten blifvit till omfång och metod förfullständigad, rättvisligen vunnit allt mera förtroende och genom hvad den redan uträttat till åstadkommande af förändrade åsigt om en ändamålsenlig skogshushållning väl lönat de å läroanstalten använda kostnader, till upplysning om hvilkas storlek äfvensom om skolans ekonomiska ställning i öfrigt följande utur räkenskaperne hemtade numeriska uppgifter må tjena:

K. M:s Befallningshafvandes femårsberättelser 1866 1870. Södermanlands län.

	Inkomster under året. R.dr.	Utgifter under året. R.dr.	Elever.		Kostnaden i medeltal för hvarje elev. R.dr.
			Antal.	Deraf betalande.	
Läroåret 1866 { vid hvars ingång skolans behållning utgjorde 397,18 }	5,464,30	5,373,69	11	1	488,52
” 1867.....	7,074,91	5,670,00	11	1	515,45
” 1868.....	5,960,62	6,326,91	12	1	543,91
” 1869.....	3,478,03	6,490,61	12	1	540,88
” 1870.....	8,759,15	5,842,17	13	3	449,40
Summa	30,737,01	29,993,38	59	7	—
Och sålunda årligen i medeltal	6,147,42	5,980,68	—	—	507,63

Skolans kontanta behållning vid läroårets slut den 31 Okt. 1870 uppgick till 1,230,98.

Från den med skogsvaktarens skola förenade *plantskola*, som under perioden utvidgats samt från och med år 1869 omfattat plantering jemväl för folkskoleträdgårdars behof, har försäljning af träplantor företrädesvis af tall och gran äfvensom af busktelningar fortgått uti icke obetydlig skala, utan att likväl efterfrågan motsvarat tillgången.

På sätt bifogade tabell N:o 4 gifver vid handen, bestå Tab. N:o 4. de allmänna skogarne i länet af 1:o Kongl. Maj:t och kronan omedelbart tillhöriga och under dess disposition stående skogar; 2:o boställens, kyrkans, läroverks och fromma stiftelsers skogar; och 3:o häradsallmänningar; hvarjemte tabellen upplyser, att till den förstnämnda rubriken blifvit hänförelse dels kronoparker, dels kungsgårdars, kungsladugårdars, kronosäterins samt andra för kronans räkning utarrenderade hemmans och lägenheters skogar.

Kronoparkerna, hvilka vid periodens början voro tre, nemligen Sörby i Stigtomta socken, Råbyhed i Råby-Rekarne socken och Ridö i Öfver-Enhörna socken, hafva på grund af nådiga brefvet d. 27 Nov. 1868 blifvit tillökade med en fjerde, Obygdö eller Åbyö kronopark, belägen i Toresunds socken, och skola äga en sammanräknad arealvidd af 6,627,89 qv.-ref, hvaraf, inberäknadt den sistnämnde kronoparkens område, 1,600,38 qv.-ref icke ännu blifvit till ordnad hushållning indelade. Den totala ytvidden af de skogar, som tillhöra kungsgårdar, kungsladugårdar, kronosäterin samt andra för kronans räkning utarrenderade egendomar, kan länsstyrelsen i saknad af upplysningar derom icke uppgifva, men hänvisar till den nyssåberopade tabellen, enligt hvilken 12,975 qv.-ref af dessa skogar äro efter ordnade hushållningsplaner indelade.

Beträffande *boställens, kyrkans, läroverks och fromma stiftelsers skogar*, hvilka i allmänhet skötas med sparsamhet och omtanke, vill länsstyrelsen erinra, att de i tabellen förekommande uppgifter om arealvidden afse icke samtliga de till denna rubrik hänförliga skogar utan endast dem, som för införande af ordnad hushållning blifvit uppmätta.

Enligt åberopade tabell innefattade vid 1870 års utgång *häradsallmänningarna*, hvilka äro åtta till antalet, en areal af 231,586,2 qv.-ref och deraf 84,686,59 qv.-ref, som vid periodens slut voro till ordnad hushållning indelade, hvaremot den vid senast afgifna femårsberättelsen fögode tabell angifver vid 1865 års slut dessa skogars totala vidd till 179,640 qv.-ref och den till hushållning indelade arealen till 102,908 qv.-ref. Till för-

klaring af denna skiljaktighet, hvaröfver vederbörande varit hörda, får länsstyrelsen upplysa, att Daga häradsallmänning, utgörande något öfver 51,000 qv.-ref och hvilken först under nu omhandlade tidsskiftet kommit under behandling af skogstjensteman, ehuru fullständig indelning deraf före detsammes utgång ej medhunnits, icke lärt varit inberäknad uti den för år 1865 meddelade arealuppgiften, äfvensom att från den nu uppgifna egorymden af till ordnad hushållning indelad skog är utesluten en stor del, omfattande 3—9 blocken, af Åkers häradsallmänning, i afseende hvarå hushållningsplan väl är upprättad men indelningshandlingarna blifvit till skogsstyrelsen för granskning och fastställelse öfverlemnade, hvadan upplysning om den dertill hörande skogsmarkens areal icke kunnat af distriktförvaltaren lemnas.

Af häradsallmänningarna, som med undantag af Daga, hvilken enligt nådigt bref den 3 Aug. 1838 blifvit på häradets sex socknar utskiftad, stå under jägeritjenstemännens omedelbara vård och skötsel, äro de flesta sedan längre tid tillbaka afverkade efter vederbörligen upprättade hushållningsplaner och hafva numera jemna och vackra ungsogsbestånd efter de äldre årshyggena, hvarjemte på de nyare regelmässiga skogskultur årligen eger rum.

Dessa skogars ekonomiska förvaltning besörjes af valda allmänningsstyrelser i öfverensstämmelse med föreskrifterna i nådiga förordningen angående hushållningen med de allmänna skogarne i riket d. 29 Juli 1866; och då åtskilliga bestämmelser i samma författning påkallat ändring i de för allmänningarnas skötsel och vård utfärdade reglementen, hafva nya sådana blifvit af länsstyrelsen fastställda, under år 1867 d. 8 Juli för Öster-Rekarne

härads och d. 10 Okt. för Jönåkers, Rönö, Oppunda och Vester-Rekarne härads, d. 8 Juni 1868 för Åkers och Selebo härads allmänningar och d. 31 Dec. 1870 för de serskilda, på Gryts, Dillnäs, Björnlunda, Frustuna, Katrinenäs och Gåsinge socknar utskiftade andelarne af Daga häradsallmänning. Enligt bestämmelserna i dessa reglementen försäljes den årliga virkesafkastningen på auktion och behållningen af auktionsmedlen fördelas på intressenterna, som såmedelst genom fri täflan vid auktionerna erhålla den högsta möjliga vinsten af allmänningen. De serskilda allmänningsskassornas ställning vid slutet af räkenskapsåret 1870—1871 inhemtas af nedanstående Tab. Litt. C. Tab. Litt. C.

Ekplanteringar förekomma i mindre skala vid skogvaktarskolan vid Skogshall samt mera omfattande å Ridö kronopark. *Mullbärsplanteringar* äro verkställda vid Gripsholms lustslott å 9 qv.-ref och innehålla omkring 3,000 trån.

Flygsandsfält finnas ej i detta län.

Skogseldar af någon anmärkningsvärd utsträckning hafva ej förekommit.

Det af ålder brukliga *stängselsättet* begynner småningom att utträngas af mindre skogsödande hägnader; och stängsel, som finnes kunna undvaras, varder numera icke sällan undanröjd.

Skogsstaten här i länet, hvilket i forstligt hänseende är fördeladt i tre revier, utgöres af 1 öfverjägmästare och 2 jägmästare samt af skogsstyrelsen serskildt anställde 2 extra jägmästare, hvartill kommer såsom bevakande personal 3 kronojägare och 39 för häradsallmänningarna antagne skogvaktare.

Vidkommande slutligen *prisen på ved* under denna femårsperiod, hafva å länets olika afsättningsorter, som sinsemellan

Tab. Litt. C. Häradsallmänningsskassornas ställning under räkenskapsåret från och med den 1 Juli 1870 till och med den 30 Juni 1871.

	Behållning från föregående år.	Inkomster under räkenskapsåret 1870—1871.		Summa.	Afgående poster.					Behållning till nästa år.
		Af försålda skogseffekter.	Andra inkomster.		Aflöning.	Indelnings-, kultur- och huggningskostnader.	Utdelning till delägarna.	Andra afgående poster.	Summa.	
Jönåkers allmänningsskassa	R:dr 16,392,98	12,191,43	578,06	29,162,47	2,424,70	2,400,96	5,805,78	1,422,96	12,054,40	17,108,07
Rönö	391,35	155,75	19,72	566,82	—	38,36	—	0,50	38,86	527,96
Oppunda	12,961,88	2,355,07	754,87	16,071,82	330,00	645,86	—	310,25	1,286,11	14,785,71
Öster-Rekarne	9,263,36	10,831,32	309,26	20,403,94	1,174,60	2,470,80	—	3,251,12	6,896,52	13,507,42
Vester-Rekarne	2,337,04	2,191,82	122,66	4,651,52	300,00	699,54	2,084,41	56,40	3,140,35	1,511,17
Åkers	1,119,57	3,864,34	26,42	5,010,33	952,50	1,378,47	403,20	751,89	3,486,06	1,524,27
Selebo	4,206,35	2,928,12	214,33	7,348,80	310,00	677,96	1,264,90	131,33	2,384,19	4,964,61
<i>De af Daga härads serskilda socknemenigheter bildade allmänningsskassor:</i>										
Björnlunda sockens allmänningsskassa	R:dr 441,81	751,87	16,07	1,209,75	132,81	548,49	455,00	2,00	1,138,30	71,45
Frustuna	36,40	1,011,57	—	1,047,97	100,98	491,36	—	15,00	607,34	440,63
Gåsinge	67,75	815,76	156,00	1,039,51	92,60	378,11	—	52,65	523,36	516,15
Dillnäs	342,16	225,33	108,33	675,82	62,35	488,07	—	23,85	574,27	101,55
Gryts	2,409,06	260,49	172,00	2,841,55	214,21	294,88	—	12,80	521,89	2,319,66
Katrinenäs socken, hvars andel af häradsallmänningen är under indelning, har icke ännu erhållit någon inkomst af skogen och eger följaktligen icke någon kassa.										
Summa	49,969,71	37,582,87	2,477,72	—	6,094,75	10,512,86	10,013,29	6,030,75	32,651,65	57,378,65

företett i detta hänseende stora skiljaktigheter, saluprisen vexlat sålunda:

	1 famn björkved	1 famn alved	1 famn tallved	1 famn granved
	6 fot hög, 8 fot bred och 3 fot lång.			
År 1866.....	11 à 12 r.dr	8 à 11 r.dr	7,75 à 9,50 r.dr	7,50 à 9,50 r.dr
» 1867.....	11 à 12 »	8 à 11 »	8,00 à 10,00 »	7,00 à 9,00 »
» 1868.....	10 à 12 »	7 à 11 »	7,50 à 10,00 »	6,00 à 10,00 »
» 1869.....	10 à 12 »	7 à 11 »	7,00 à 10,00 »	6,00 à 10,00 »
» 1870.....	11 à 15 »	9 à 12 »	7,50 à 10,00 »	6,00 à 10,00 »

Som förteckningar å dödade rofdjur inkommit endast från två fögderin, uti hvilka under år 1866 355 räfvar, 22 örnar och ufvar samt 246 hökar, under år 1867 374 räfvar, 39 örnar och ufvar samt 344 hökar, under år 1868 373 räfvar, 53 örnar och ufvar samt 286 hökar och under år 1869 till d. 1 Juli, då skottpenningar för sådana djur upphörde, 288 räfvar, 7 örnar och ufvar samt 61 hökar blifvit dödade, samt för de tvenne öfriga fögderien vederbörande förklarar sig icke i detta afseende kunna lemna någon upplysning, är länsstyrelsen urständ-satt att meddela de i tabellen N:o 5 afsedda uppgifter vidare än beträffande de belöningar, som å härvarande landtränteri blifvit utbetalda för dödade rofdjur och hvilka utgjort:

för år 1866.....	3,917 r.dr,
» » 1867.....	3,946 »
» » 1868.....	3,418 »
» » 1869.....	2,810 »

Om antalet *husdjur*, som dödat af rofdjur, kan icke heller någon uppgift aflemnas.

E) Bergs- och brukshandtering samt F) Manufaktur och handverk. Rörande bergsrörelsens omfattning under ifråga-varande femårsperiod tillåter länsstyrelsen sig hänvisa till bi-ab. N:o 7 a. fogade Tab. N:o 7 a i hithörande delar äfvensom till följande från bergmästare-embetet inkomna uppgifter:

Malmuppfördringen utur jernmalmsgrufvorna.

	Bearbetade grufvor.	Oarbetade grufvor.	Uppfördringskraft.			Uppfördringsbelopp. Centner.	Arbetspersonal.	Anmärkning.
			Häst.	Vatten.	Ånga.			
År 1866.....	31	20	6	2	5	255,877,0	168	} Uti de mindre grufvorna användes handvind eller s. k. garns.
» 1867.....	21	26	7	2	5	256,633,0	177	
» 1868.....	22	26	5	2	5	232,615,0	186	
» 1869.....	17	22	9	1	7	355,988,0	225	
» 1870.....	20	22	7	1	3	351,611,0	197	
Summa.....	—	—	—	—	—	1,452,724,0		
Motsvarande årligen.....						290,544,8		

Tackjernstillverkningen.

	Masugnar.		Tillverkningsbelopp. Centner.	Arbetare.	Anmärkning.
	Begagnade.	Obegagnade.			
År 1866.....	6	2	129,079,46	148	} För blåstern har i allmänhet vattenkraft blifvit använd.
» 1867.....	6	2	124,685,22	142	
» 1868.....	5	3	134,455,41	118	
» 1869.....	6	2	170,830,34	123	
» 1870.....	6	1	151,068,97	100	
Summa.....	—	—	710,119,40		
Motsvarande årligen.....			142,023,88		

Gjutgodstillverkningen direkte utur masugnar, upptagen uti ofvanstående tackjernstillverkning, här särskildt utförd, har utgjort:

	Tillverkningsbelopp. Centner.
År 1866.....	12,971,35
» 1867.....	14,827,94
» 1868.....	9,877,47
» 1869.....	9,214,05
» 1870.....	16,907,24
Summa.....	63,798,05
Motsvarande årligen.....	12,759,61

Härtill kommer:

Gjutgodstillverkning genom tackjernets omsmältning i särskilda ugnar.

	Verkstäder.		Tillverkningsbelopp. Centner.	Arbetare.
	Begagnade.	Obegagnade.		
År 1866.....	5	—	23,510,68	133
» 1867.....	3	1	14,520,36	92
» 1868.....	4	—	12,295,55	159
» 1869.....	4	1	15,093,80	114
» 1870.....	4	1	18,195,58	112
Summa.....	—	—	83,615,97	
Motsvarande årligen.....			16,723,19	

Stång- och ämnesjernstillverkningen.

	Hårdar.		Tillverkningsbelopp. Centner.	Arbetare.	Anmärkning.
	Begagnade.	Obegagnade.			
År 1866.....	19	13	54,620,95	92	} Stångjerns-verken drivas i allmänhet med vattenkraft.
» 1867.....	12	11	50,938,39	60	
» 1868.....	15	15	69,556,95	82	
» 1869.....	13	15	57,076,15	66	
» 1870.....	13	11	57,047,98	77	
Summa.....	—	—	289,240,42		
Motsvarande årligen.....			57,848,08		

Jernmanufakturstillverkningen, hvori inbegripes beredning af stål, plåtar samt spik m. fl. sorter.

	Begagnade verkstäder.	Tillverkningsbelopp. Centner.	Arbetare.	Anmärkning.
År 1866.....	14	21,173,28	124	} Jernmanufakturverken drivas i allmänhet med vattenkraft.
» 1867.....	11	19,248,24	98	
» 1868.....	12	19,618,51	123	
» 1869.....	11	19,727,28	118	
» 1870.....	10	16,885,37	114	
Summa.....	—	96,652,68		
Motsvarande årligen.....		19,330,53		

Malmuppfördringen utur Tunabergs kopparmalmsgrufvor.

	Grufvor.		Uppfördringskraft.		Uppfördringsbelopp. Centner.	Arbetare.	Anmärkning.
	Arbetade.	Oarbetade.	Vatten.	Häst.			
År 1866.....	2	2	1	1	6,350,00	26	} Uti de mindre grufvorna användes handvind eller s. k. garns.
» 1867.....	3	—	1	1	7,250,00	26	
» 1868.....	4	—	1	1	7,800,00	26	
» 1869.....	1	3	—	—	} Endast erforderligt försvarsarbete.	—	
» 1870.....	1	3	—	—		—	

Koppartillverkningen.

Vid Tunabergs kopparverk har tillverkats:

År 1866.....	67,64 centner garkoppar.
» 1867.....	45,96 » »
» 1868.....	105,06 » »
» 1869.....	56,52 » »
» 1870.....	56,39 » »

Och har arbetsstyrkan för kopparverkets bedrivande årligen varit 3 personer.

Koboltmalm.

Genom stampning och vaskning af malm ifrån Tunabergs grufvor hafva följande kvantiteter renad koboltmalm erhållits:

År 1866.....	1,200 t.
» 1867.....	1,615 »
» 1868.....	1,055 »
» 1869.....	1,265 »
» 1870.....	609 »

Arbetsstyrkan för vinnande af ofvan anförde renade koboltmalm har årligen utgjort 4 personer.

Messing.

Vid Nyköpings messingsbruk har tillverkats:

År 1866 af messingsfabrikat	4,584 t med använd. af 8 arbetare.
» 1867 »	— » » » » — »
» 1868 »	— » » » » — »
» 1869 »	16 » » » » 1 »
» 1870 »	31½ » » » » 1 »

Kopparsmide.

Vid Forssjö kopparhammare har kopparsmidestillverkningen uppgått:

År 1866.....	till 1,37 centner,
» 1867.....	» 4,30 »
» 1868.....	» 15,85 »
» 1869.....	» 0,00 »
» 1870.....	» 7,06 »

Vid jämförelse af här ofvan intagna uppgifter med dem, som förekomma i nästföregående femårsberättelse, visar sig, att under nu omhandlade period bergshandteringen vunnit märkbar förkofran, desto mera beaktansvärd som konjunkturerna för afsättning af hithörande produkter varit långt ifrån uppmuntrande. Sålunda har produktionen af malm och tackjern stigit under senaste fem åren med 273,496 centner malm och 262,773 centner tackjern eller årligen i medeltal med 54,699 centner malm och

52,555 centner tackjern utöfver beloppen deraf under perioden 1861—1865, likasom äfven tillverkningen af stång- och ämnesjern ökats med 64,469 centner eller årligen i medeltal med 12,894 centner, oakadt begagnade härdar nedgått från 21 under år 1865 till 13 under år 1870. Deremot har jernmanufaktur- och stålberedningen aftagit med ej mindre än 111,141 centner eller 22,228 centner i medeltal årligen, ett förhållande, som hufvudsakligen får tillskrifvas det lägervall, hvori de förra betydande förädlingsverkstäderna i Nyköping råkat, äfvensom den minskade smidesfabrikationen i Eskilstuna.

Ehuru bergshandteringen i detta län, betraktad i sin helhet, icke kan anses vara af framstående vigt för detsamma, förefinnas dock derinom åtskilliga bergverk, som genom sina produkters mängd och värde kunna hänföras till de mera betydande anläggningarna i riket. Till sådana verk höra bland andra dels Åkers och Näfveqvarns gjuterin, hvilkas tillverkningar af gjutgoods, uppgående vid Åker under perioden till 30,242 centner, deraf under år 1870 till 6,307 centner, och vid Näfveqvarn under hela perioden till 32,420,17 centner, deraf under år 1870 till 7,828,73 centner, vunnit vidsträckt afsättning, dels Hellefors gjuteri, hvarest dock produktionen af gjutgoods, som under år 1866 utgjorde 5,343 centner, årligen minskats och under år 1870 nedgått till allenast 1,970,85 centner; hvarjemte hit äfven skäliggen kan räknas jernmalmsbrytningen uti Sofia, Vilhelmina och Kantorps grufvor i Sköldinge socken, uppgående under femårsperioden till 428,600 centner, deraf under år 1870 till 127,400 centner, och Förola grufva uti Svärta socken, hvarest uppbrutits under tidsskiftet 316,000 centner och deraf under år 1870 48,000 centner jernmalm, som i anseende till sin lämplighet företrädesvis för kanontillverkning afyttrats till Finspong i Östergötland. Af öfriga till bergsrörelsen hänförliga verk, som genom sin betydighet förtjena serskild uppmärksamhet, äro hufvudsakligen att omnämna: Nyby plåtvalsverk, tre mekaniska verkstäder, hvaraf två i Eskilstuna, der år 1870 119 arbetare varit sysselsatte och tillverkningen uppgått till 321,470 r:dr, samt en på landsbygden med 62 arbetare och ett tillverkningsbelopp år 1870 af 189,720 r:dr, en sågbladsfabrik i Thorshälla med 25 arbetare och ett tillverkningsvärde af 63,000 r:dr, äfvensom de utvidgade anläggningarna vid det kronan tillhöriga Karl Gustafs stads gevärsfaktori och öfriga i Eskilstuna med smidesindustrien sysselsatta verk, de sistnämnda i den mån de hinna befria sig från verkningarna af det förlamande tryck, som ogynnsamma konjunkturförhållanden på dem utöfvat.

Produktionen af *koppar*, som under denna period varit något större än under nästföregående, saknar likväl betydighet och ingifver icke förväntan om någon afsevärd tillväxt.

Af öfriga mineraliska alster brytes och afyttras *marmor* vid Klaestorp i Östra Vingåkers socken, der under år 1870 produkter af denna stenart tillverkats af 19 arbetare för värde af 9,500 r:dr, samt *kalksten* på åtskilliga ställen, af hvilka Oaxens kalkbrott på Mörkö är det förnämsta och år 1870 lemnat 180,000 kubikfot.

De egentliga *fabriksslöjderna* hafva icke under perioden höjt sig till någon betydighet, utan snarare visat benägenhet att skrida tillbaka i åtskilliga grenar. Så har tillverkningen vid Hargs mekaniska bomullsgärnsspinneri, som uppgick år 1865 till ett värde af 751,948 r:dr och 1866 steg till 901,135 r:dr, derefter årligen nedgått och år 1870, då spinneriet likväl i anseende till

serskilda omständigheter hölls en tid af året i overksamhet, uppnådde ej högre värdebelopp än 160,769 r:dr. Hela tillverkningskvantiteten under perioden bestiger sig dock vid denna fabrik till 2,147,239 α , motsvarande i värde 2,864,743 r:dr, och arbetspersonalen dervid har i medeltal utgjort 140 personer. *Pappersfabrikationen*, som år 1866 sysselsatte tvenne verk, har likaledes minskats, sedan det ena pappersbruket år 1868 afbrunnit utan att sedermera hafva blifvit återuppfördt, och bedrefs år 1870 allenast vid Forssa bruk i Östra Vingåkers socken med en arbetsstyrka af 22 personer och ett tillverkningsvärde af 22,456 r:dr. Och slutligen har *produktionen af kläde*, hvilken under år 1866 uppgick till 50,865 r:dr, nedgått under år 1870 till 9,000 r:dr.

Häremot äro under femårsperioden inrättade en fabrik vid Krämbol för beredning af terpentiner och lysolja utur torrvedsstubbar samt i Thorshälla en s. k. aduceringsfabrik, den första anmälda i Sverige, men ingendera af dessa industri-anstalter har ännu hunnit utveckla någon omfattande verksamhet.

Tab. N:o 7 b. I afseende på *handtverkerien*, till upplysning hvarom Tab. N:o 7 b återopas, företer sig den omständigheten att den dermed sysselsatta sammanräknade personalen i städerna minskats med 461 personer, deraf 216 smeder och deras arbetare, en naturlig följd af de ogynnsamma förhållanden, hvarunder de gamla näringarna, synnerligast smideshandteringen, under nu ifrågakomna tidsskifte arbetat. Att en del af den för handtverkerien i städerna öfverflödiga arbetspersonalen sökt sin utkomst på landsbygden, visar sig visserligen deraf, att handtverksidkarnes på landet och deras arbetsbiträdens antal förökadt sig med 268 personer, men denna tillökning i arbetskrafter synes dock icke hafva medfört någon tillväxt i handtverksrörelsen, emedan bevilningen för sådan rörelse på landsbygden år 1870 utgjorde allenast 173 r:dr 50 öre mot 212 r:dr 50 öre år 1865.

I sammanhang med länets industriella verksamhet må äfven omnämnas den industrigren, som med hänsigt till produktionens värdebelopp är en af de mest betydande, om ej den förnämsta, nemligen *bränvinstillverkningen*. Densammans omfattning här i länet under perioden inhämtas af följande tabell:

	Bränneriens antal.	Tillverkningsbelopp i kannor.	Tillverkningsafgifter.	
			Per kanna.	Summa.
År 1866	14	292,573,5	0,60	178,464,98
» 1867	7	64,007,0	0,60	41,200,30
» 1868	10	168,080,0	0,70	
» 1869	10	219,660,5	0,70	151,869,05
» 1870	8	293,304,5	0,70	205,357,60
Summa	49	1,037,625,5	—	697,564,08

Binäringarna omfattas fortfarande utan synnerligt intresse i detta län och äro därför fåtaliga och af ringa omfång. De väsentligaste, som förekomma, bestå i:

a) *fiske*, som för Trosa stad och befolkningen i skärgården utgör ett hufvudsakligt näringsfång, ehuru under senare år klagan derifrån försports, att detsamma blifvit mindre indrägtigt. De många vattendragen såväl i länets inre delar som å dess nordvestra och norra gränser synas väl lemna anvisning på fisket såsom en vigtig binäring, men den jemförelsevis ringa omvårdnad, som hittills egnats deråt, har visat sig hinderlig för upphemtande af de fördelar utaf denna handtering, som naturförhållandena medgifva. För att emellertid leda befolkningen till uppmärksamhet på fiskerinäringens ändamålsenliga handhavande har Eders Kongl. Maj:ts Befallningshafvande, som under nästförtgångna två femårsperioder meddelat föreskrifter för fisket inom serskilda, mindre distrikt af länet, sedermera fastställt ordningsstadganden dels gemensamt med öfriga vederbörande myndigheter d. 21 Okt. 1870 för fisket i Mälaren, dels d. 31 Dec. samma år serskildt för öfriga sötvattensfisket och serskildt för fisket i saltsjön. Och förväntar länsstyrelsen, att dessa åtgärder i förening med den kraftiga medverkan, som Hushållningssällskapets nitiska omsorger och enskildas föredömen i detta hänseende lemna, skola inom kort bära frukt i en sorgfälligare vård om fisket till dess bevarande för framtiden;

b) *jagt*, hvilken endast åt kustbefolkningen, som jagar själ och sjöfågel, medför någon biförtjenst;

c) *biskötsel*, som utgör föremål för en stigande uppmärksamhet; och

d) *husslöjden*, hvilken, afseende hufvudsakligen åkerbruksredskap och väfnader, icke utvidgat sig utöfver gränserna för den egna förbrukningen, utom i Vestra Vingåkers och Österåkers socknar, der ylleväfnader tillverkats till afsalu.

4. Kommunikations-anstalter och varubyten.

Tab. N:o 8. A) **Landkommunikationer.** Länets allmänna vägar, om hvilkas längd Tab. N:o 8 lemna upplysning, äro till sin beskaffenhet fasta och jemna samt förtjena fortfarande sitt häfdvunna anseende att vara bland de bäst underhållna i riket. Den allmänna väglagningen verkställes höstetiden, såsom den för detta län i sådant afseende lämpligaste, och besörjes i allmänhet omsorgsfullt. Tyngden af detta besvär, hvilken naturligtvis är beroende af olika lokalförhållanden, kan icke vid jemförelse med många andra län anses synnerligt tryckande, emedan de här i länet vanligast förekommande fyrahjuliga fordonen, som icke verka förstörande på väggrunden, äfvensom vägarnes sparsammare anlåtande, der beqvämare kommunikationsmedel erbjuda sig, väsentligt mildra väghållningsbördan.

Under perioden för denna berättelse hafva följande vägförbättringsarbeten med understöd af statsmedel förekommit, nemligen:

a) omläggningar för åtskilliga backars undvikande å landsvägen emellan Eskilstuna och Sparreholm, för hvilket företag, beräknadt till en kostnad af 12,933 r:dr för 14,490 fot väglängd, statsbidrag med 8,600 r:dr erhållits genom nådigt bref d. 30 Nov. 1866;

b) omläggning af 4,625 fot väg i närheten af Gnesta jernvägsstation, hvilket arbete fullbordats med statsbidrag af 3,700 r:dr;

c) ytterligare omläggningar å landsvägen emellan Eskilstuna och Sparreholms jernvägsstation till längd af 13,290 fot, hvartill

Eders Kongl. Maj:t genom nådigt bref d. 21 Nov. 1867 beviljat statsbidrag af 7,170 r:dr;

d) anläggning af ny väg emellan Nyköpings stad och Bönsta invid allmänna vägen emellan Nyköping och Malmköping, till hvilket företag, som beräknats kosta 8,696 r:dr 50 öre och åvägabragts hufvudsakligen för att bereda arbetsförtjenst åt nämnde stads efter dervarande verkstädens nedläggande sysslösa arbetare, Eders Kongl. Maj:t genom nådiga bref d. 7 Febr. 1868 och d. 14 Maj 1870 anvisat statsunderstöd af tillsammans 5,800 r:dr;

e) vägomläggningar förbi åtskilliga backar å landsvägen inom Husby-Oppunda socken i sträckningen emellan Nyköping och Malmköping, omfattande en väglängd af 5,525 fot och uppskattade till kostnad af 4,595 r:dr 61 öre. För detta företags utförande är genom nådigt bref d. 21 Nov. 1868 ett statsbidrag af 2,800 r:dr beviljadt;

f) omläggning af Strengnäs stads södra vägskitte till en längd af 2,080 fot, hvilket arbete, uppskattadt till en totalkostnad af 4,320 r:dr, utförts med ett af Eders Kongl. Maj:t d. 8 April 1868 meddeladt statsunderstöd af 2,180 r:dr;

g) omläggning af 6,300 fot väg från Gnesta jernvägsstation förbi Gnesta gästgifvaregård och Hållsta backe, hvarför kostnaden skattats till 6,028 r:dr, men hvartill Eders Kongl. Maj:t d. 21 Nov. 1868 i nåder beviljat statsbidrag af 4,000 r:dr;

h) omläggning förbi Sofielundsbacken af landsvägen emellan Harg och Bönsta, hvartill Eders Kongl. Maj:t genom nådigt bref d. 23 Nov. 1869 anvisat statsanslag af 500 r:dr; och

i) omläggning af landsvägen emellan Aspa och Gnesta gästgifvaregårdar förbi åtskilliga svårbefarna backar, hvilket arbete är under utförande med understöd af ett utaf Eders Kongl. Maj:t d. 18 Nov. 1870 beviljadt anslag af 6,900 r:dr.

Af samtliga här ofvan omförmälda vägarbeten hafva de i punkterna *a*, *b*, *d*, *f* och *h* uppgifna blifvit under femårsperioden afsynade och godkända, men de öfriga icke dessförinnan fulländats.

Förutom ofvannämnda vägbyggnadsföretag hafva äfven åtskilliga mindre sådana arbeten blifvit utan bidrag af statsmedel utförda på enskilda personers eller menigheters bekostnad. Sålunda hafva Runtuna socknemän låtit för ett kostnadsbelopp af 475 r:dr omlägga landsvägen emellan Svärta och Aspa gästgifvaregård förbi den s. k. Kitorpsbacken, närboende trafikanter bekostat omläggningen af vägen förbi Ryssinge och Värlands kvarnbackar i Ludgo socken samt några mindre kostsamma vägförbättringar egt rum dels i Oppunda härads mellersta distrikt, dels å häradsvägen emellan Strengnäs och Björsund.

Åt allmänna vägarnes förbättrande i länet har äfven landstinget egnat sin uppmärksamhet och sitt understöd. För detta ändamål har nemligen landstinget åren 1863, 1865 och 1869 beviljat serskilda reservationsanslag till belopp intill 1870 års utgång af 28,000 r:dr och uppdragit åt serskilda kommitterade att om sagda medels användande förordna; och hafva af dessa anslag 9,518 r:dr 52 öre blifvit till och med sistnämnda år för vägförbättringar anordnade och utbetalda.

Afgift uppbares icke här i länet för begagnande af allmän väg, hvaremot dylik afgift till belopp af 50 öre för hvarje häst erlägges för ålitande af den i förra berättelsen omnämnda, på enskild bekostnad nyanlagda vägen emellan Hellefors bruk och Hållsta gästgifvaregård.

Öfver befintliga antalet *broar* och *färjor*, som förena allmänna vägar, är länsstyrelsen icke i tillfälle att meddela upplysning. Afgifter för sådana kommunikationsmedels användande hafva enligt fastställda taxor erlagts vid 10 färjplatser.

Uppgift om antalet *grindar* öfver allmänna vägar har ej heller till länsstyrelsen inkommit, hvadan denna endast kan vitsorda, att grindarnas mängd befinner sig i en fortgående, ehuru ej snabb minskning, allt eftersom lokalförhållandena sådant medgifva.

Under perioden har icke något *gästgifveri* inrättats eller indragits, utan uppgå dessa anstalter fortfarande till 55, af hvilka 38 äro försedda med skjutsentreprenad. Den betydande tillökningen uti entreprenadaftalen under den ifrågavarande tidsperioden härflyter uppenbart från de i Kongl. förordningen d. 14 Dec. 1866 meddelade bestämmelser om förhöjd skjutslega.

Af det beqväma och skyndsammare fortskaffningssätt, som den genom länet fortlöpande jernvägen och de i flerfaldiga riktningar anordnade ångfartygsförbindelserna och postdiligenserna erbjuda, äfvensom af skjutslegans förhöjning till sitt nuvarande belopp har blifvit en naturlig följd, att antalet utgångna *gästgifveriskjutshästar* år efter år betydligt minskats, så att det under perioden i dess helhet icke utgjort hälften af de under perioden 1861—1865 till gästgifveriskjuts påfordrade hästar, hvarjemte förstnämnda två omständigheter medfört nära nog enahanda verkan på kungs- och kronoskjutsens utgörande. Den lättnad i skjutsningsbesväret, som såmedelst vunnits och hvilkens ytterligare tillväxt äfven torde med trygghet kunna motses, är af den väsentliga beskaffenhet att klagan öfver skjutsningstungan i detta län icke vidare med befogenhet kan framställas. Till stöd för denna åsigt återopas dels efterföljande uppgifter i Tab. Litt. D, Tab. Litt. D. dels ock storleken af de för sådant ändamål anvisade statsunderstöd, som tilldelats de mest besvärade skjutslagen och hvilka understödsbelopp utgjort, år 1866 92,87 r:dr, 1867 120,74 r:dr, 1868 130,04 r:dr, 1869 174,50 r:dr och 1870 139,96 r:dr, och sålunda för hela perioden den obetydliga summan af 658 r:dr 11 öre.

Uti *kronobrefbärningen* är ingen förändring att omförmäla.

Postbefordringen, som med år 1870 blifvit skild från jordbruket såsom en detsamma åliggande skyldighet, har i allmänhet egt rum medelst serskilda entreprenadaftal och ombesörjts dels med jernbantåg och ångfartyg, dels med vanliga åkdon och dels med postdiligenser, de der afgått 2 å 3 gånger i veckan mellan Nyköping och Gnesta jernvägsstation, en gång i veckan mellan Eskilstuna och Sparreholms jernvägsstation och tre gånger i veckan under vissa tider af året emellan Stockholm och Köping öfver Mariefred, Strengnäs, Eskilstuna och Thorshälla. *Postanstalterna* i länet voro vid 1870 års utgång 19, deraf 6 postkontor, 5 postexpeditioner och 8 poststationer med 20 ordinarie och 12 extra ordinarie tjänstemän; och skola år 1870 från dessa postanstalter under öppen rekommendation befordrats 6,230,784 r:dr 76 öre r:mt, hvarjemte dit inbetalda postanvisningar utgjort 92,336 r:dr 54 öre och postförskott 307 r:dr 93 öre.

Förutom de vid jernvägen befintliga *telegrafstationer* och en vid Kongl. lustslottet Tullgarn, som endast vid vissa tillfällen hållits öppen, hafva fyra sådana varit under perioden inrättade i Nyköping, Eskilstuna, Strengnäs och Mariefred och 6 tjänstemän dervid anställda. De år 1870 afsända telegrammens antal utgjorde 4,870, de ankomna 4,798, och portoinkomsten för samma år uppgick till 6,302 r:dr 73 öre.

Länet är fortfarande i saknad af andra *jernvägar* än de delar af vestra och östra stambanorna, som genomlöpa detsamma och af hvilka den senare emellan Katrineholm och Norrköping af 4,5 mils längd invigdes d. 2 Juli 1866 till begagnande. Det i senast afgifna underdåniga berättelse omförmälda förslaget att medelst jernväg sammanknyta stambanan vid Flens station med å den ena sidan Nyköpings och Oxelösunds hamnplats vid ingången till Bråviken samt å den andra med Vestmanland har icke under femårsperioden blifvit bragt till utförande, enär landets ekonomiska ställning i allmänhet icke varit gynnsam för denna plans verkliggörande. Att emellertid det tillernade jernvägsföretaget ansetts ega allmän vikt, ådagalägges deraf, att den år 1870 nådigst utsedda jernvägskommittén uti sitt underdåniga betänkande förordat anläggningen till erhållande af statsunderstöd. Och då inom de orter, som af den ifrågakämllda jernvägen komma att närmast beröras, intresset för företaget icke synes hafva svalnat och en numera inträffad lycklig penningställning manar till förslaget återupptagande och bringande till åsyftadt slut, torde frågans efterlångtade lösning blifva inom kort förverkligad, helst som med redan vunnen erfarenhet om jernvägsförbindelsens mångsidiga inflytelse insigten derom, hvilken obehörlig hämsko frånvaro af dylikt samfärdsmedel utöfvar på en landsorts ekonomiska utveckling, framträder hos befolkningen alltmera rotfäst.

Af *kanalanläggningar* tillhöra detta län Hjelmare kanal i dess nedersta lopp och de 2 serskilda kanaliseringföretag, hvarigenom sjöfarten blifvit utsträckt till Eskilstuna. 1870 års trafikinkomster af sistnämnde farled utgjorde för Eskilstuna kanal i dess helhet 11,252 r:dr 87 öre, influtne för passage af 247 seglande och 913 ångfartyg, samt deraf serskildt utaf öfre kanalbolagets sluss i Eskilstuna 2,052 r:dr 25 öre.

Till sjöfartens underlättande vid länets östra kust och beredande af en genare farled emellan dervarande hamnar och hufvudstaden verkställdes under år 1867 *uppremsning* af det emellan Mörkö och Hölö sockens fasta land belägna så kallade Pålundet, för hvilket arbetes utförande, sedan betydliga enskilda bidrag dertill anskaffats, dels Eders Kongl. Maj:t d. 30 Nov. 1866 beviljade ett statsanslag utan återbetalningsskyldighet af 8,000 r:dr dels samma års landsting anvisade 600 r:dr dels slutligen, efter det sig visat, att företaget genom bristfällig undersökning och deraf beroende felaktiga kostnadsberäkningar väsentligt fördyrats, 1870 års landsting lemnade ett ytterligare understöd af 1,143 r:dr 33 öre. Dessutom har med ett under d. 22 Nov. 1867 i nåder beviljadt statsbidrag af 14,000 r:dr ny *hamnbyggnad* vid Trosa utförts och fulländats för en beräknad anläggningskostnad af 21,600 r:dr, hvarefter ny taxa å hamnafgifter derstädes blifvit fastställd att gälla till och med 1872 års slut.

Vid detta läns kuster hafva icke under perioden inträffat vidare anmärkningsvärda *sjöskador* än att d. 11 Dec. 1866 svenska barkskeppet Nordstjernen grundstötte utanför Häfringe båk med den påföljd, att fartyget sedermera sjönk öster om den s. k. Skälhällen, hvaremot besättningen, 13 man, och en passagerare, räddades, äfvensom att d. 23 Nov. 1870 engelska briggen Clifton under färd från Cronstadt till Wisbeach med plank och bräder grundstötte och sprang läck en mil utanför Landsort, och sedan den vid Hufvudskär öfvergifvits af besättningen, som i storbåten följde efter fartyget, strandade i Rågsundet inom Tystberga socken.

C) **Sjöfart och handel.** Den här ofvan åberopade Tab. N:o 9 a upplyser om antalet och lästetalet af länets inneväraner tillhörande fartyg och båtar öfver 3 nylästers dräktighet och

Tab. N:o 9 a. B) **Sjökommunikationer.** Med hänvisning till Tab. N:o 9 a rörande antal fartyg, som under år 1870 varit i gång å vattendragen inom detta län, får länsstyrelsen om sjökommunikationernas beskaffenhet och omfattning för öfritt åberopa senast afgifna femårsberättelsens innehåll i dessa afseenden med tillägg att tvenne ångfartyg, tillhöriga i Stockholm bosatt rederi, underhållit direkt kommunikation emellan Hållsviken, Trosa och hufvudstaden, att Strengnäs såväl genom eget ångfartyg som medelst de många, som trafikera mellan Stockholm och hamnarna i vestra Mälaren och Hjelmaren och hvilka anlöpa Strengnäs, egt daglig förbindelse med Stockholm och att Läppö hamn vid Hjelmaren angjorts af ångfartyg under resor emellan Stockholm och Örebro.

Tab. Litt. D.

Skjutsentreprenadbidrag af skjutslagen under åren 1866—1870.

	1866.	1867.	1868.	1869.	1870.	Summa.
<i>Landsbygden.</i>						
Inom 1:sta fögderiet (5 gästgivaregårdar).....	1,201,25	1,201,25	1,151,25	1,101,25	1,145,00	5,800,00
” 2:dra ” (3 ”).....	532,89	532,89	532,89	532,89	507,14	2,638,70
” 3:dje ” (4 ”).....	740,00	1,140,00	1,040,00	1,040,00	680,00	4,640,00
” 4:de ” (6 ”).....	1,550,00	1,550,00	1,550,00	1,550,00	1,550,00	7,750,00
Summa	4,024,14	4,424,14	4,274,14	4,224,14	3,882,14	20,828,70
<i>Städerna.</i>						
I Nyköping.....	1,000,00	1,000,00	1,000,00	1,000,00	1,000,00	5,000,00
” Eskilstuna	1,320,00	1,320,00	1,320,00	1,320,00	1,320,00	6,600,00
” Thorshälla	25,00	25,00	25,00	25,00	25,00	125,00
” Strengnäs	300,00	300,00	300,00	—	150,00	1,050,00
” Trosa	112,50	120,36	68,62	98,98	85,84	486,30
” Mariefred	—	—	—	—	—	—
Summa	2,757,50	2,765,36	2,713,62	2,443,98	2,580,84	13,261,30
Summa i hela länet	6,781,64	7,189,50	6,987,76	6,668,12	6,462,98	34,090,00

sammanlagda antalet skeppare och besättning, hvarjemte Tab. N:o 9 b. N:o 9 b angifver mängden af de personer, som egnat sig åt handeln såsom lefnadsyrke.

Ehuru länets läge emellan stora, segelbara vattendrag synes inbjuda till en liflig sjöfart, har dock detta gynnsamma naturförhållande icke förmått framkalla dylik trafik af afsevärd betydelse. Tabellen rörande sjöfarten gifver nemligen vid handen, att år 1870 handelsflottan utgjorde å landsbygden endast 34 seglande och 3 ångfartyg om tillsammans 434 nylästers dräktighet och 65 mans besättningsstyrka samt i städerna 10 seglande och 5 ångfartyg om 278 nylästers dräktighet och 63 mans besättning, äfvensom att allenast 2 fartyg om 82 nyläster varit sysselsatta med utrikes sjöfart. Och om äfven en blick på sjöfartsförhållandena vid 1865 års slut utvisar, att seglationen under sista femårs-skiftet varit i något tilltagande beträffande fartygens dräktighet, som ökats med 80 nyläster, torde likväl på denna företeelse icke kunna byggas någon tillförlitlig grund för hoppet om en fortgående förkofran på detta näringsområde.

Af länets hufvudprodukter, jordbrukets, boskapsskötselns, bergshandteringens och skogarnes alster hafva de sistnämnda, hvilka betraktade i sin helhet ej heller kunna anses lemna någon tillgång utöfver länets eget förbrukningsbehof, blifvit afsatta hufvudsakligen inom länets olika delar, ehuru till följd af åtskilliga trakters bekväma samfärdsel med hufvudstaden och der gällande höga försäljningspris på skogseffekter icke obetydliga kvantiteter ved från länets Mälarehamnar och på jernvägen forslats till Stockholm. Deremot hafva jordbruks- och ladugårdsprodukterna utgjort föremål för en omfattande afsättning såväl på hufvudstaden och andra utom länet befintliga inrikes orter som äfven på utlandet. Exporten af spanmål intager härvid främsta rummet och bedrifves såväl å jernvägarne till Stockholm, Göteborg och Norrköping som ock från åtskilliga kusthamnar. Om-sättningen deraf under år 1870 uppgick i Nyköping af inrikes sjöfarten till 60,738 kubikfot och 42,282 centner mjöl samt af utrikes sjöfarten till 300,053 kubikfot säd och 5,013 centner mjöl och i Eskilstuna, Strengnäs och Mariefred till 178,609 kubikfot säd och 8,400 centner mjöl och gryn. Af ladugårdsprodukterna försändas betydliga, årligen tillväxande kvantiteter till hufvudstaden äfvensom på vestra och södra stambanorna för omedelbar export till England och Danmark. Af bergverksprodukterna förbrukas väl en stor del jernmalm och tackjern inom länet, men ej obetydligt belopp malm, utgörande år 1870 96,290 centner, utskippas årligen från Nyköping till Östergötland, hvarförutom jernförädlingsverkstädernas tillverkningar afyttras mest till orter utom länet. De produkter, som den obetydliga husslöjden fram-

bringar till afsalu, afsättas af tillverkarne omedelbart till konsumenterna, mestadels inom länet men till någon del äfven å andra landsorter.

Sedan genom den nya näringslagen af d. 18 Juni 1864 förut gällande tvångsbestämmelser i handelsnäringsnämnden blifvit undanröjda, har antalet *landthandlande* tillväxt, måhända utöfver hvad de serskilda orternas behof fordrat. Den såmedelst vunna lättare tillgången på en mängd handelsartiklar, hvilka icke kunna betraktas såsom egentliga nödvändighetsvaror, torde väl mångstädes hafva ökat befolkningens begär efter lyx och vällefna, hvilket ofta vill tillfredsställas trots tillgångarnas otillräcklighet. Men å andra sidan inbesparar landthandeln till jordbrukets och näringarnas tjänst största delen af den tid och de penningar, som allmogem förr bortslösade på stadsresor, och befordrar afsättning af en mängd viktualier och hemslöjdsalster, som eljest icke skulle bibringa sina egare någon inkomst, hvarjemte behofvet af komfort uppväcker omtanken att genom ökad förvärf söka bereda sig utväg för tillfredsställelse af detta behof.

Under perioden för denna berättelse hafva årligen hållits en *marknad* i Nyköping, en vid Tunafors invid Eskilstuna, två i Strengnäs, en i Mariefred, en i Thorshälla, en i Trosa och två vid Åsen i Vestra Vingåkers socken, af hvilka marknader de i Nyköping, Tunafors och Åsen förnämligast afsett handel med kreatur. Dessutom hafva under periodens senare år s. k. *torgdag* en gång i månaden varit inrättade vid Åsen, vid Stensjö i Stora Malms socken, vid Gimmersta i Julita socken, vid Forssa bruk i Östra Vingåkers socken, vid Fors i Floda socken, vid Bettna kyrka, vid Öfverhulla i Österåkers socken, vid Orresta i Flens socken, vid Önnersta i Björnlunda socken äfvensom i Nyköping samt vid Katrineholms och Gnesta jernvägsstationer; och hafva genom den lifliga handelsrörelse, som å åtskilliga af dessa torgställen, företrädesvis Gnesta, Katrineholm och Stensjö, utvecklats sig, uppstått nya betydande marknadsplatser, som småningom öfvergå till centralpunkter för deromkring belägna landsorters näringsverksamhet.

Å nästa sida stående Tab. Litt. E meddelar upplysning i Tab. Litt. E. afseende på *detaljhandeln med spritdrycker* under ifrågavarande fem år samt å beloppen och fördelningen af de afgifter, som för sådan handel blifvit erlagda. Bland de i samma tabell uppgifna utskänkingsställena å landsbygden äro inberäknade de gästgivarergårdar, der sådan försäljningsrörelse utöfvats, och hafva dessas antal utgjort under år 1866 11, år 1867 11, år 1868 10, år 1869 10 och år 1870 8. Kommunernas andelar af de influtna försäljningsafgifterna hafva allestädes blifvit använda för kommunala behof.

5. Kameralförhållanden.

Tabb. N:is 10 a o. 10 b. Tabb. N:is 10 a och 10 b innehålla redogörelse för antalet *hemman* och *lägenheter* på landet jemte deras natur, *brukningsdelar* äfvensom *tomter* och *jord* i städerna tillika med samtliga dessa egendomars *uppskattningsvärden*.

Under ifrågavarande tiderymd hafva 1 qvarn och 16 jordlägenheter blifvit *skattlagda* samt 20 hemmansdelar om tillsammans $5\frac{15}{16}$ mantal och 21 i mantal icke satta lägenheter *köpta till skatte*. Antalet af *hemmansklyfningar*, hvilka utgjort föremål för landtmätarens handläggning, har under samma tid uppgått till

41, och *jordafsöndringar*, för hvilka afgäld blifvit af länsstyrelsen fastställd, egt rum till ett antal af 51, hvaraf 9 afsett upplåtelse för viss tid och 42 för alltid.

Enligt hvad af Tab. N:o 11 närmare inhemtas, uppgår Tab. N:o 11 antalet af de under femårsperioden sökta laga skiften till 67, af hvilka 64 med en kostnad till landtmätare och gode män af 36,037 r:dr blifvit afslutade, hvaremot under tidsskiftet 1861—1865 antalet af dylika förrättningar utgjorde 162, deraf 155 med enahanda skifteskostnad af 114,001 r:dr då vunno fastställelse.

Den skiftade arealen besteg sig under åren 1866—1870 till 92,641 qv.-ref eller i medeltal till 1,447 qv.-ref på hvarje skifteslag, men under nästföretgående period till 300,633 qv.-ref, motsvarande i medeltal 1,939 qv.-ref på skifteslaget. Den härigenom ådagalagda betydliga minskning i skiftesförrättningarnas antal och omfattning kan måhända till någon del tillskrivas länets jemförelsevis mindre gynnsamma ekonomiska ställning under femårsperioden, men beror hufvudsakligast på det ringa antalet jord-egendomar, som återstått för laga skiftesbehandling. Vid 1865 års utgång hade nemligen 990 mantal undergått laga skifte, och ytterligare endast 111 mantal, inberäknade dem, som vid samma tid voro under skifte, ansågos blifva föremål för sådana förrättningar; hvadan och då af sistnämnde jordtal 57,772 mantal blifvit under perioden skiftade, snarligen torde inträffa, att landtmäterigörörelsen här i länet komma att uteslutande omfatta andra åtgärder än sådana, som uti senast åberopade tabell skola redovisas.

Understöd af allmänna medel till utflyttningar i följd af laga skiften hafva meddelats:

År 1866 för 48 hemmansdelar till belopp af R:dr R:mt 6,712,50.
» 1867 » 53 » » » » » 7,275,00.
» 1868 » 61 » » » » » 7,050,00.
» 1869 » 8 » » » » » 862,50.
» 1870 » 7 » » » » » 862,50.
eller sammanräknade R:dr R:mt 22,762,50.

Vid skiftesverket i länet voro vid 1870 års slut anställda en förste landtmätare, 6 kommissionslandtmätare och 2 vice kommissionslandtmätare samt 3 tjänstemedhjelpare och en elev.

För kronouppbörden i detta län lemna Tab. N:o 12 Tab. N:o 12. detaljerad redogörelse enligt landsboken, men beloppen af de under femårsperioden till landtränteriet ingångna stats- och riksgäldsmedel inhemtas af följande tabell:

	Statsmedel.		Bränvinstillverkningsafgifter.		Riksgäldsmedel.	
	R:dr	R:mt.	R:dr	R:mt.	R:dr	R:mt.
Influtna: år 1866.....	278,912,21		183,304,58		85,446,25	
» » 1867.....	278,811,55		41,717,95		84,791,52	
» » 1868.....	280,911,26		123,164,35		112,978,03	
» » 1869.....	290,146,77		160,278,65		81,380,04	
» » 1870.....	285,318,50		207,862,20		86,438,09	

De påförda kronoutskylderna hafva å de bestämda uppbördstiderna ordentligt inbetalts, och restantierna af statsbidragen uppgått till obetydliga belopp. Dessa upptagas väl i tabellen för 1869 till 10,816,89 r:dr och för 1870 till 12,803,50 r:dr, men dessa siffror ådagalägga ingalunda ökad obenägenhet eller oförmåga hos de skattskyldige att gälda dem ålöpande utskylder, utan grunda sig på den omständigheten, att enligt de genom Kongl. förordningen d. 21 Sept. 1869 stadgade nya formulär för redogörelsen hela den uppbörd, som vid räkenskapsårets slut finnes debiterad, skall balanseras såsom resterande till nästföljande år.

Tab. Litt. E.

Minuthandel med spirituösa drycker.

	1865—1866.			1866—1867.			1867—1868.			1868—1869.			1869—1870.		
	Antal försäljningsställen.	Kannetal.	Afgift.	Antal försäljningsställen.	Kannetal.	Afgift.	Antal försäljningsställen.	Kannetal.	Afgift.	Antal försäljningsställen.	Kannetal.	Afgift.	Antal försäljningsställen.	Kannetal.	Afgift.
På landet	2	18,365	4,591,25	2	18,435	4,608,76	1	5,250	1,312,50	1	5,050	1,262,50	3	9,997	2,424,39
I städerna	7	22,765	5,691,25	7	15,883	3,970,75	7	14,032	3,508,06	7	11,200	2,800,00	7	11,200	2,800,00
Summa	9	41,130	10,282,50	9	34,318	8,579,51	8	19,282	4,820,56	8	16,250	4,062,50	10	21,197	5,224,39

Utskänkning af spirituösa drycker.

På landet	¹⁾ 13	17,316	6,926,70	³⁾ 14	17,531	7,012,35	⁴⁾ 13	17,334	6,933,61	⁶⁾ 12	15,489	6,195,86	⁷⁾ 10	18,250	7,300,01
I städerna	²⁾ 29	126,059	50,423,64	²⁾ 29	134,252	53,700,83	⁵⁾ 29	128,506	51,402,75	⁵⁾ 29	123,783	49,513,36	⁸⁾ 28	126,866	50,746,66
Summa	42	143,375	57,350,34	43	151,783	60,713,18	42	145,840	58,336,36	41	139,272	55,709,22	38	145,116	58,046,67
Summa summarum	—	—	67,632,84	—	—	69,292,66	—	—	63,156,92	—	—	59,771,72	—	—	63,271,06
<i>Disposition:</i>	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Uppbördsprocent	—	—	134,75	—	—	138,04	—	—	126,31	—	—	119,54	—	—	122,46
Landstinget	—	—	13,499,62	—	—	13,830,93	—	—	12,606,12	—	—	11,930,44	—	—	12,629,72
Hushållningssällskapet	—	—	13,499,62	—	—	13,830,93	—	—	12,606,12	—	—	11,930,44	—	—	12,629,72
Länets socknar och Malmköpings kommun	—	—	6,897,25	—	—	6,959,00	—	—	4,937,77	—	—	4,466,06	—	—	5,825,42
Länets städer	—	—	33,601,60	—	—	34,533,79	—	—	32,880,60	—	—	31,325,24	—	—	32,063,74
Summa	—	—	67,632,84	—	—	69,292,69	—	—	63,156,92	—	—	59,771,72	—	—	63,271,06

¹⁾ Oberäknade 13 för kortare tid. ²⁾ Oberäknade 3 sommarvärdshus och 5 ångfartyg. ³⁾ Oberäknade 11 för kortare tid. ⁴⁾ Oberäknade 10 för kortare tid. ⁵⁾ Oberäknade 4 sommarvärdshus och 6 ångfartyg. ⁶⁾ Oberäknade 11 för kortare tid. ⁷⁾ Oberäknade 14 för kortare tid. ⁸⁾ Oberäknade 4 sommarvärdshus och 7 ångfartyg.

Tab. Litt. F. Någon *landstingsskatt* har icke under perioden förekommit. Landstingets verksamhet har icke påkallat behof af andra medel än dem, som utan serskild beskattning årligen varit för det samma tillgängliga och om hvilkas belopp nedanstående Tab. Litt. F. upplyser.

Uti de i samma tabell intagna anslagsbelopp finnas dock icke inberäknade de summor, hvilka landstinget för den allmänna *sjukvårdens ordnande* i länet beviljat. Sedan nemligen landstinget år 1868 beslutat dels bildandet af en fond under benämning sjukvårdsfonden, hvilken skulle bestå af de förut här i länet för sagda ändamål inrättade serskilda fonder, nemligen af Nyköpings lasarettfond, Eskilstuna kurhusfond, Strengnäs sjukhusbyggnadsfond och de af Eskilstuna stad jemte Öster- och Vester-Rekarne härad samlade bidrag för sjukvårdens ordnande äfvensom af upplupna räntor och öfverskottet å kurhusmedlen för år 1869, dels att från samma sjukvårdsfond under åren 1869 och 1870 skulle i mån af behof utgå 45,000 r:dr för ett länslasarett och kurhus i Eskilstuna med 45 sängar och 24,000 r:dr för ett lasarett i Strengnäs med 20 sängar, så hafva från den sålunda anordnade fonden sammanräknade 50,000 r:dr blifvit under sistnämnda två åren för nyss omförmälda lasarettbyggnader utbetalta, hvarförutom densamma vid 1870 års slut egde en behållning till följande år af 15,828 r:dr 5 öre.

De af länsstyrelsen gjorda försök att bereda sig fullständiga numeriska data rörande *kommunalutskyldernas* belopp, fördelning på serskilda beskattningsföremål och de olika ändamål, hvartill dessa utskylder blifvit använda, hafva denna gång strandat. De inkomna uppgifterna äro nästan alla af beskaffenhet att icke kunna läggas till grund för en tillförlitlig öfversigt i ämnet, synnerligast som de flesta uppenbarligen icke omfatta alla de utskyldsbelopp, som inom kommunerna uttaxerats. Länsstyrelsen anser derföre sig icke lämpligen kunna meddela annan redogörelse i detta hänseende än beträffande summorna af de i länets städer påförda kommunalutskylderna, hvarom meddelade uppgifter förnämla följande:

	Debiterade kommunalutskylder.					
	1866.	1867.	1868.	1869.	1870.	Summa.
i Nyköping	19,927,85	21,405,18	30,224,12	27,012,22	21,077,70	119,647,07
» Eskilstuna	22,781,33	21,336,45	22,983,11	23,904,15	23,116,50	114,121,54
» Thorshälla	1,714,85	1,968,22	2,469,27	2,216,24	2,144,21	10,512,79
» Strengnäs	4,509,49	4,821,82	5,302,36	6,127,50	6,592,06	27,353,23
» Mariefred	2,530,83	3,177,54	3,196,99	4,377,13	3,683,68	16,966,17
» Trosa	3,252,40	3,302,18	3,310,52	4,164,05	3,147,61	17,176,76
Summa	51,716,75	56,011,39	67,486,37	67,801,29	59,761,76	305,777,56

Tab. Litt. F.

	D e b e t.			K r e d i t.					
	Behållning från föregående år.	Inkomster under året.	Summa.	Landstingsmännens resekostnad.	Öfriga förvaltningskostnader.	Beviljade anslag.	Diverse utgifter.	Summa.	Behållning till nästföljande år.
År 1866.....	9,749,46	14,937,20	24,686,66	870,00	987,51	1,750,00	1,027,12	4,634,63	20,052,03
» 1867.....	20,052,03	15,554,05	35,606,08	872,50	1,074,65	2,425,00	—	4,372,15	31,233,93
» 1868.....	31,233,93	14,447,00	45,680,93	859,00	1,020,06	3,766,00	—	5,645,06	40,035,87
» 1869.....	40,035,87	14,067,85	54,103,72	802,50	1,266,62	2,753,52	199,60	5,022,24	49,081,48
» 1870.....	49,081,48	15,472,04	64,553,52	1,036,16	1,205,00	2,000,00	1,139,75	5,380,91	59,172,61
Summa	—	74,478,14	—	4,440,16	5,553,84	12,694,52	2,366,47	25,054,99	—

Då emellertid för vinnande af kännedom om tillståndet i landet det otvifvelaktigt är af synnerlig vikt, att fullständiga uppgifter om kommunalförvaltningen varda meddelade, synes det länsstyrelsen högeligen önskligt, att ett likformigt redogörelsesätt blifver, så fort ske kan, fastställt till begagnande öfver hela riket, ty förr än uppgifterna från rikets alla landsändar kunna sammanställas och sig emellan jemföras, torde icke blifva möjligt att åstadkomma en statistisk tablå öfver kommunalförhållanden, som bär sannolikhetens prägel.

I sammanhang med frågan om kommunalutskylderna anser länsstyrelsen sig jemväl böra omnämna, att under perioden följande kommuner upptagit *lån* för betäckande af vissa kommunalutgifter, nemligen:

	Ändamålet.	Beloppet.
		R:dr R:mt.
År 1866: Åkers och Ärja kommuner.....	Folkskolebyggnad	8,850
Björkviks kommun.....	Dito	6,000
Nykyrka "	Dito	2,500
Vrena "	Dito	1,000
År 1867: Vadsbro "	Dito	2,200
Mörkö "	Dito	5,000
Barfva "	Dito	3,000
Thorshälla "	Dito	4,000
Trosa stadskommun	Rådhusbyggnad	6,000
År 1868: Nyköpings "	Rådhusbyggnad, upp- muddring af segelleden och läroverksbyggnad	50,000
Tunabergs kommun	Skolbyggnad	1,800
År 1869: Halla socken	Nytt orgelverk	1,600
År 1870: Trosa stad	Åtskilliga utgifter	10,000
	Summa	101,950

På sätt i föregående femårsberättelser finnes omnämndt, äro Södermanlands regemente, bestående af 1,200 nummer, 111 nummer af Lifregementets grenadierkorps, 15 nummer af Lifregementets husarkorps samt Södermanlands andra båtsmanskompani, uppgående till 142 nummer, här i länet roterade. Det i samma berättelser omförmälda rekryteringssättet för 547 rotar af Södermanlands regemente, enligt hvilket dessa rotar efter en bestämd ordning eller s. k. skof anskaffade och legde rekryt, oberoende deraf hvarest ledigheten inom rotetalet inträffade, har, då detta rekryteringssätt visat sig högeligen olämpligt för erhållande af dugliga rekryter, blifvit genom Eders Kongl. Maj:ts nådiga

beslut d. 30 Sept. 1862, som år 1868 trädde i verkställighet, så till vida ändradt, att den lediga roten sjelf anskaffar rekryt mot bidrag af 75 r:dr från de öfriga till den nya skof-inrättningen hörande rotarne. Hela antalet af de rotar, som anslutit sig till

detta förändrade legningssätt, uppgår för närvarande till 415, alla af första bataljonen.

Beträffande *skjutsnings-* och *vägbyggnadsbesvärerna* återopas hvad derom tillföre i denna berättelse yttrats.

6. Politi.

A) **Folkundervisningen.** Till hvad derom finnes anfördt uti denna berättelses andra afdelning har länsstyrelsen icke vidare att förmåla än att de af allmänna medel till folkskoleväsendets befrämjande beviljade anslag utgjort: år 1866 5,344 r:dr, år 1867 7,893 r:dr, år 1868 8,390 r:dr 25 öre, år 1869 8,399 r:dr 83 öre och år 1870 8,789 r:dr, hvarjemte dels till stipendier åt folkskolelärare, som under minst 4 veckor tagit del af undervisningen vid något af statens seminarier, dels till beredande af undervisning åt lärare och lärarinnor för småskolor landstinget anslagit och låtit under perioden utbetala 2,900 r:dr.

Härförutom hafva de influtna beloppen af folkskoleafgiften uppgått: år 1866 till 20,184 r:dr 5 öre, år 1867 till 20,214 r:dr 23 öre, år 1868 till 19,877 r:dr 71 öre, år 1869 till 19,810 r:dr 53 öre och år 1870 till 19,771 r:dr 99 öre.

Till grundfond för inrättande af en *folkhögskola* för Åkers och Selebo härad har af enskild person genom testamente donerats ett kapital af 8,000 r:dr r:mt, som förvaltas af kyrko- och skolråden i Mariefred och Kernbo socken, men någon åtgärd för anordnande af dylik undervisningsanstalt har icke före periodens slut vidtagits.

Af *tillämpningsskolor* förefinnas icke här i länet, såvidt för länsstyrelsen känt är, andra än en teknisk söndags- och aftonskola i Eskilstuna, hvilken vanligen varit besökt af omkring 80 lärjungar, samt i Nyköping en slöjdskola för flickor, deruti 50 elever undervisas i vanliga qvinnoslöjder, äfvensom en af enskild person inrättad söndagsskola, hvarest mot en obetydlig afgift handverksynglingar och andra som lemnat folkskolan bibringas undervisning i kristendom samt i skrif- och räknekonsten. Elevernas antal i sistnämnda anstalt har i medeltal uppgått till 30.

En slöjdskola för flickor finnes äfven inrättad i Strengnäs.

Vidkommande landtbruksskolans vid Väderbrunn och skogvaktarenskolans vid Skogshall verksamhet får länsstyrelsen hänvisa till hvad derom förut i denna berättelse är ordadt.

B) **Rättsväsendet.** I afseende på de judiciela ärendena återopas hvad derom i berättelsens första afdelning förekommer med tillägg att ransakningar med för brott häktade personer från Kungadömet domsaga förrättas å länsfängelset här i staden samt att inom hvarje af länets tio härad tre lagtima ting årligen hållas.

Beträffande *exekutionsväsendet* utgjorde de hos länsstyrelsen anställda lagsökningar af enskilde parter i skuldfordringsmål:

år 1866	2,227,	hvaraf	1,228	afgjordes,
» 1867	2,493,	»	1,222	»
» 1868	1,967,	»	1,274	»
» 1869	1,791,	»	974	»
» 1870	1,098,	»	561	»

men återstoden icke af vederbörande fullföljdes. Sammanräknade beloppen af hvad som blifvit till betalning ålagdt uppgingo:

år 1866	.....	till	367,846	r:dr,
» 1867	.....	»	369,462	»
» 1868	.....	»	188,065	»
» 1869	.....	»	181,133	»
» 1870	.....	»	106,059	»

Och som enligt Justitie Statsministerns embetsberättelser för åren 1866—1869 de anhängiggjorda skuldfordringsmålens antal i förhållande till folkmängden utgjorde:

	I detta län.	Medeltal i riket.
år 1866	..... 1 på 60 personer.	1 på 24 personer.
» 1867	..... 1 » 54 »	1 » 22 »
» 1868	..... 1 » 68 »	1 » 21 »
» 1869	..... 1 » 75 »	1 » 26 »

samt härjemte i betraktande tages, att uti Östergötlands län, som i fråga om exekutiva ärendenas antal stått under samma år Nyköpings län närmast, förhållandet varit = 1:48 å 57, så uppenbara ofvanstående siffror tydligt, i hvilken lycklig ekonomisk ställning detta läns innebyggare befunnit sig framför andra läns under hvart och ett af de år, som utgör föremål för denna berättelse.

C) **Kreditanstalter.** Såsom sådana hafva under perioden verkat dels Södermanlands enskilda bank med hufvudsäte i Nyköping och afdelningskontor i Eskilstuna, Strengnäs, Mariefred och Asen i Vingåkers socken dels Mälareprovinsernas enskilda banks afdelningskontor i Nyköping och i Eskilstuna dels ock Mälareprovinsernas hypoteksförening, genom hvilken åttordegare jemväl i Nyköpings län är beredt tillfälle att mot ouppsägbara lån antingen utbyta äldre, jordegendomarne graverande skulder eller ock bereda sig nödigt förlag till jordbrukets förkofran och utvidgande. Af nämnda kreditinrättningar är Södermanlands enskilda bank, hvars verkningskrets icke sträcker sig utom länet, oktrojerad af Eders Kongl. Maj:t d. 17 Nov. 1865 för tio år, räknade från bankens öppnande d. 2 Jan. 1867, och var densammas ställning vid 1870 års slut följande:

Fordringar och behållningar.	D e r a f				Skulder.	D e r a f				Beviljade kreditiv.
	Grundfons-hypotek.	Reservfond.	till del-egarne.	utelöpande egna bank-sedlar.		på upp- och af-skrifnings-räkning.	pådepo-sitions-räkning.			
R:r R:mt. R:r Rt.	R:r Rt.	R:r Rt.	R:r Rt.	R:r R:mt. R:r Rt.	R:r Rt.	R:r Rt.	R:r Rt.	R:r Rt.	R:r R:mt.	
5,398,847,903,334	25,095	5,320,863,148,1000	596,130	251,873,978,740	1,079,500					

Då samtliga dessa kreditanstalter, hvar i mån af sin åtagna uppgift, bidragit att befrämja kapitalbildningen och näringsverk-

samheten, hafva de sålunda utöfvat ett högst gäneligt inflytande på länets ekonomiska ställning, synnerligast som den såmedelst lättade penningetillgången mindre här i länet än i de flesta andra delar af landet lockat allmogen till oförståndiga och äfventyrliga länetransaktioner.

Tab. N:o 13. *D) Sparbanker.* Under återopande af Tab. N:o 13 till upplysning i detta ämne får länsstyrelsen underdånigst meddela, att, sedan under år 1869 en ny sparbank inrättats inom Daga härad och med år 1870 begynt ordnad verksamhet, samtliga i länet varande sparbanker uppgingo vid 1870 års utgång till ett antal af 12, nemligen:

1:o Eskilstuna sparbank, hvilken, stiftad år 1827 och med af länsstyrelsen d. 23 Dec. 1859 fastställt reglemente, utöfvar sin verksamhet utan begränsning till viss ort och hålles öppen två timmar i hvarje vecka. Å insatta medel erlägges 5 proc. ränta.

2:o Nyköpings läns och stads sparbank, öppnad d. 6 Okt. 1832 och med nådigst fastställt reglemente af d. 9 Aug. 1855, omfattar hela Nyköpings län och är tillgänglig för allmänheten hvarje Lördagsafton. Å insättningarna beräknas 5 proc. ränta.

3:o Trosa sparbank, stiftad år 1834 och med senast d. 23 Dec. 1859 af länsstyrelsen fastställt reglemente, enligt hvilket densamme emottager insättningar mot 5 proc. ränta från Trosa stad och Hölebo härad samt Sorunda och Thorö församlingar i Stockholms län samt hålles öppen en gång i veckan.

4:o Vestra Vingåkers sockens sparbank, öppnad år 1836 med obegränsad verkningskrets och för hvilken reglemente blifvit d. 10 Nov. 1863 af länsstyrelsen fastställt, hålles öppen hvarannan Lördag för insättningar, hvarå vederbörande tillgodoberäknas 5 proc. ränta.

5:o Forsjö bruks sparbank, öppnad 1839 med reglemente af d. 31 Okt. 1857 och afsedd för personalen vid nämnda bruk samt Eriksbergs och Gimmersta egendom, hålles hvarje Lördagseftermiddag tillgänglig för insättningar mot en räntefot af 5½ procent.

6:o Strengnäs sparbank, inrättad år 1841 och försedd med af länsstyrelsen d. 12 Mars 1858 fastställt reglemente, är för samma stad och deromkring belägna landsbygd tillgänglig en timme i veckan och meddelar 5 proc. ränta å insatta medel.

7:o Oppunda härads sparbank, ordnad 1850 och egande af länsstyrelsen fastställt reglemente utaf d. 6 Dec. 1864, utöfvar sin verksamhet inom samma härad och hålles öppen en gång hvarje månad. Insättare tillgodoberäknas ränta för kapital under 500 r:dr efter 5½ proc., men för belopp derutöfver efter 5 proc., och har banken till hufvudsakligt syftemål att inom viss begränsning emottaga och förvalta omyndiges penningemedel.

8:o Villåttinge härads sparbank, inrättad år 1854 hufvudsakligen för sagda härad och försedd med d. 27 Febr. samma år af länsstyrelsen fastställt reglemente, är tillgänglig första Fredag i hvarje månad och godtgör 5 proc. ränta å insättningar.

9:o Mariefreds sparbank, stiftad år 1863 och ordnad medelst reglemente af d. 12 Mars samma år, omfattar staden och Daga härad samt en del af Åkers och Selebo härad. Insättningar, hvarför 5 proc. ränta godtgöres, få ske antingen omedelbart i banken en gång i veckan eller ock hos styrelsens i 10 socknar anställda ombud.

10:o Öster- och Vester-Rekarnes samt Thorshälla stads sparbank, inrättad d. 1 Okt. 1864 för det af bankens benämning

angifna område, hålles öppen en gång i veckan och godtgör insättare 5 proc. ränta.

11:o Mörkö sockens sparbank, inrättad år 1864 och försedd med af länsstyrelsen d. 28 Maj 1864 fastställt reglemente, hålles öppen för insättningar från samma socken 2 gånger i månaden och lemnar å sådana medel 5 proc. ränta.

12:o Daga härads sparbank, inrättad år 1869 med obegränsad verkningskrets och med reglemente fastställt af länsstyrelsen d. 18 Sept. 1869, emottager insättningar klockan 12—2 en gång i månaden å torgdagen vid Önnersta och godtgör 5 proc. ränta å insatta medel. Fonden utgjorde vid 1870 års utgång 13,393 r:dr 57 öre och reservfonden var vid samma tid 95 r:dr 43 öre.

E) Försäkrings- och välgörenhetsanstalter. Uti länets brandstodsbolag, som är inrättadt år 1847 och försedd med af Eders Kongl. Maj:t d. 22 Okt. 1858 senast fastställt reglemente, med delas försäkring emot brandskada å såväl byggnader som lös-egendom på landsbygden. Om försäkringsvärdet af och ansvarighetsbeloppet för hvardera slaget af nyssnämnde egendom har länsstyrelsen icke kunnat vinna upplysning. Men ansvarighetsbeloppet för all i bolaget försäkrad egendom, hvilket belopp vid slutet af det räkenskapsår, som d. 13 Mars 1866 gick till ända, utgjorde 55,182,700 r:dr, har under nästföljande fem år vuxit till 62,705,680 r:dr och sålunda med icke mindre än 7,522,980 r:dr, motsvarande i medeltal årligen 1,504,596 r:dr. De utbetalta brandskadeersättningarna äfvensom förvaltningskostnaderna och de utdebiterade afgifterna uppgingo:

	Brandskadeersättningar.		Förvaltningskostnader.		Utdebiterade ören för hvarje 100 r:dr ansvarighetsbelopp. Öre.
	R:dr	R:mt.	R:dr	R:mt.	
År 1866	52,371,35		2,121,94		15
» 1867	3,960,55		2,162,53		2
» 1868	30,734,56		2,323,63		6
» 1869	37,940,28		2,457,62		7
» 1870	22,887,14		2,745,01		3
Summa	147,893,88		11,810,73		
eller i medeltal årligen	29,578,77				

De öfvervägande fördelar, som ofvaunämnda bolag bereder försäkringstagare, har föranlett dertill att försäkringar af egendom uti allmänna brandförsäkringsverket för byggnader å landet icke förekomma, men i städernas allmänna brandstodsbolag såväl för byggnader som för lösören försäkras vanligen egendom i länets städer, ehuru till följd af de dryga afgiftsbelopp, hvaraf delegarne i sistberörda bolag genom den år 1869 timade stora eldsvådan i Gefle drabbats, mången beredt sig försäkring mot eldskada i de inhemska försäkringsbolagen Skandia och Svea.

Den i förra femårsberättelsen omförmälda *arbets- och förbättringshusfond*, som leder sin uppkomst från en år 1808 i det forna landshöfdingehuset inrättad, men år 1851 upplöst arbets- och korrektionsanstalt för länet och hvilken, sedan fondens inkomster derefter användts till bekostande af vanartiga barns utackordering, sedermera på grund af länets innevänares vid sammanträde inför länsstyrelsen d. 23 Aug. 1859 fattade beslut

varit utlånad och förkofrats med den årliga räntevinsten, har efter derom af landstinget gjord framställning blifvit enligt Eders Kongl. Maj:ts nådiga bref af d. 21 Maj 1867 öfverlemnad till landstingets förfogande på sådant sätt, att 10,000 r:dr af fondens medel skulle undantagas och förvaltas för framtida användande till det med fonden afsedda eller annat dermed likartadt ändamål, men att återstoden finge disponeras till ordnande af länets sjukvård. Då emellertid, på sätt förut i denna berättelse omnämmts, landstinget med andra detsamma till buds ställda medel kunnat bestrida de kostnader, som för verkställigheten af landstingets anordningar för den allmänna sjukvården erfordrats, har förenämnda fond bibehållits oförtryckt till periodens slut och uppgick då till 56,448 r:dr 62 öre, hvaraf 55,925 r:dr voro utlånta mot inteckningar i fast egendom.

Krigsmanskassan för Södermanlands län, hvilken tillkommit hufvudsakligen genom frivilliga sammanskott från länets socknar under åren 1807—1817, men äfven till någon del genom gåfva af dåvarande Kronprinsen Carl Johan för att bereda understöd åt fattiga krigsmanskor, har fortfarande i öfverensstämmelse med af länets innevånare vid ofvanberörda sammanträde fattadt beslut användts till pensionering af 25 afskedade, förtjente krigsmän med 12 r:dr till hvardera, och uppgick fondens behållning vid 1870 års slut till 10,195 r:dr 47 öre.

För att genom råd och uppmuntringar söka hos den arbetande befolkningen framkalla idoghet och sparsamhet samt särskildt bibringa insigt om de fördelar, som insättningar i lifränte- och kapitalförsäkringsanstalt medföra, bildade sig år 1870 i detta län en förening, benämnd *Fosterländska föreningen* i Nyköpings län, som tillika åtog sig att i mån af sina tillgångar erlægga ålöpande förvaltningsafgift till sådan försäkringsinrättning för mindre bemedlade insättare. På föranstaltande af samma förening beviljade äfven Hushållningssällskapet för år 1870 ett anslag af 100 r:dr att af dess utsedda ombud i de serskilda länsdelarne användas på nyssomförmälda sätt till befrämjande af obemedlade personers insättningar i Stockholms lifränte- och försäkringsanstalt. Och har detta åtgörande visat sig synnerligt gagneligt, emedan serdeles från trakterna omkring Nyköping och Eskilstuna icke obetydliga insättningar i försäkringsanstalten blifvit genom bemälda agenter verkställda.

I ändamål att bispringa lånebehöfvande inom Nyköping inrättades år 1867 ett *lånekontor*, som, staldt under öfverinseende af direktionen för Nyköpings stads och läns sparbank, började sin verksamhet i Februari månad år 1868 och meddelar lån från 1 till 50 r:dr mot pant af lösegendom och mot af inrättningens styrelse bestämd ränta. Till understödjande af kontorets verksamhet och beredande af erforderligt rörelsekapital har sagde sparbank dels förärat kontoret 2,000 r:dr, dels försträckt detsamma 8,000 r:dr. Anstaltens utestående fordringar mot pantsatt lösegendom uppgingo vid 1870 års slut till 7,311 r:dr och dess behållning till 1,547 r:dr 11 öre.

En år 1868 bildad *arbetareförening* i Nyköping har från denna tid ådagalagt en lifaktig och välgörande verksamhet för det mål, den sig förelagt, att befordra enighet, upplysning och samhällighet emellan arbetare af alla klasser samt med penningesammanskott bispringa sjuke medlemmar och bidraga till afidne ledamöters begrafning. Den i sådant syfte åstadkomna fonden egde vid 1870 års slut en behållning af 2,949 r:dr 18 öre.

Härförutom förefinnes i Nyköping ett annat sällskap, likaledes afsedt att tillhandahålla begrafningshjälp för afidne medlemmar och hvilket vid periodens utgång egde en räntebärande fond af 7,062 r:dr 35 öre; äfvensom i Eskilstuna tre sjuk- och begrafningskassor, benämnda *Manufakturisternas*, *Mekaniska verkstulens* och *Sveugrenska fabriken*s kassor.

För *sockenmagasinens* antal och fonder är länsstyrelsen icke i tillfälle att redogöra. Endast så mycket kan länsstyrelsen om dessa inrättningar, som icke vidare stå under dess kontroll, upplysa att, enär genom förbättrad jordkultur och bekväm samfärdsel med andra delar af riket de förhållanden, som föranlett nyssnämnda inrättningars tillkomst, numera till stor del försvunnit samt i följd deraf serskilda spannmålsupplag inom kommunerna för menigheternas räkning befunnits obehöfliga och till och med i många fall ekonomiskt skadliga, sockenmagasinens spannmålstillgångar mångenstädes förvandlats till rörliga penningfonder, som sedermera användas för kommunala behof.

F) Sjukvård. De offentliga sjukvårdsanstalterna voro vid periodens slut: 1:o länslasarettet och kurhuset i Nyköping, 2:o lasarett och kurhus i Eskilstuna för denna stad samt Öster- och Vester-Rekarne härad, och 3:o Nyköpings hospital.

För dessa sjukvårdsinrättningars verksamhet, inkomster Tab. Litt. G. och utgifter redovisas i följande Tab. Litt. G.

Kurhusafgiften har fortfarande utgått med 20 öre af hvarje mantalsskrifven och till betalning af mantalspenningar förbunden person med undantag för 1870, då afgiften höjdes till 25 öre personen, och har öfverskottet af kurhusmedlen årligen blifvit enligt landstingets beslut användt dels till betäckande af kostnaderna för lasarettssjukvården, dels till förstärkning af landstingets sjukvårdsfond.

Den hos landstinget under perioden 1861—1865 å bane bragta frågan om den allmänna sjukvårdens i länet ändamålsenliga ordnande och förbättring har under nu afhandlade period funnit sin lyckliga lösning. Vid ärendets fortsatta behandling beslöt landstinget år 1868, jemte bildande af den förut omnämnda sjukvårdsfonden, för åstadkommande och underhållet af en fullständig sjukvård, att tvenne sjukhus skulle under åren 1869 och 1870 uppföras, det ena i Eskilstuna för 45 sjuksängar och det andra i Strängnäs för 20 sängar, och anslogs för sådant ändamål 69,000 r:dr r:mt. Under den sålunda bestämda tiden hafva de nya sjukhusbyggnaderna uppförts och inrättningarna i öfrigt ordnats, så att deras verksamhet kunde vid periodens utgång taga sin början.

Inom länet finnes fortfarande endast en *djurläkare* med lön på stat, men derjemte åtta af kommunerna aflönade veterinärläkare.

Sjelfständiga *apotek* finnas i Nyköping två och i hvardera af länets öfriga fem städer ett samt dessutom vid Stensjö, Åsen, Malmköping och Björnlunda, så att apotekens hela antal utgör 11. 76 *barnmorskor* voro vid periodens utgång anställda i länets 96 kommuner.

G) Fattigvård. I afseende härå får länsstyrelsen åbcropa Tab. N:o 14. innehåll af Tab. N:o 14 såsom en sammanfattning af de uppgifter, hvilka i detta ämne erhållits. Af denna tabell, jemförd med den vid senast afgifna femårsberättelse fogade, inhemtas, att antalet fattigvårdssamhällen vuxit med 7 och fattighus med 9;

att antalet fattighjon, åtnjutande full försörjning, hvilka 1865 utgjorde 2,111 eller 807 af mankön och 1,304 af qvinkön, hvaribland i städerna 152 af mankön och 186 af qvinkön eller sammanräknade 338 personer, ökats till utgången af år 1870 till 2,710 eller med 599 personer, deraf 191 af mankön och 362 af qvinkön på landsbygden samt 8 af mankön och 38 af qvinkön i städerna; att mängden af understödstagare, som icke undfått full försörjning, vuxit från 588 män och 1,487 kvinnor eller 2,075 personer, deraf i städerna 53 män och 286 kvinnor eller 339 personer, till 894 män och 1,757 kvinnor eller tillsammans 2,651 personer, utgörande en tillökning af 209 män och 217 kvinnor på landsbygden samt af 97 män och 53 kvinnor i städerna och sålunda i hela länet af 306 män och 270 kvinnor eller 576 personer; att utgifterna för fattigvården, hvilka år 1865 uppgåfvos till 32,834,18 r:dr i städerna och till 75,417,58 r:dr på landsbygden, uppgått år 1870 till 44,019,65 r:dr i städerna och 119,435,01 r:dr på landsbygden och således för länet i dess helhet stigit från 108,251,76 r:dr till 163,454,66 r:dr eller med 55,202,90 r:dr, deraf 11,185,47 r:dr i städerna och 44,017,43 r:dr på landsbygden; samt att beskattningen för fattigvården, som år 1865 besteg sig till 20,281,90 r:dr i städerna och 53,476,89 r:dr på landsbygden eller för hela länet till 73,758,79 r:dr, vuxit till 34,867,90 r:dr i städerna och 97,039,39 r:dr på landsbygden och således för hela länet till 131,907,29 r:dr eller med ej mindre än nära 79 procent, hvartill kommer värdet af de naturaprestationer, som på åtskilliga orter för fattigvården utgått, men icke blifvit i penningar uppskattade och derföre icke nu kunna af länsstyrelsen ens approximativt beräknas.

Till underlättande af den under ifrågasvarande period hårdt tryckande fattigvårdsbördan förefinnas inom åtskilliga kommuner

erskilda donationer och andra stiftelser, som årligen lemna icke obetydliga bidrag i nämnda hänseende. För mängden och beskaffenheten af dessa stiftelser redovisas i nedanstående tabell:

Fattigvårds-samhällets namn.	D o n a t i o n e n s		
	namn och beskaffenhet.	spannmåls-fond. Kubikfot.	penninge-fond. R:dr R:mt.
Tunaberg	Brukspatr. Bjuggrens donation... Råg hvaraf årliga räntan tilldelas 6 fattige.	37,8	
	De Besche's testamente, årligen 9 r:dr till 18 fattige.		
	S. k. hönsgummans testamente, årligen till 2 fattige 2 r:dr.		
Björkvik	v. Gerdens donation	Råg 374,7	
Stigtomta	L. C. Tingstadius testamente	—	750,00
	D:o d:o	—	1,500,00
	Sofia Nymans d:o	—	1,000,00
Lid	Sätterbergska fonden	—	2,000,00
	Lundbergska d:o	—	1,500,00
Runtuna	Douglas donation	—	2,000,00
Ludgo	En donerad frälseränta	—	450,00
Thorsåker	Enligt fideikommiss-stiftelse årligen af Sörby egendom 33 r:dr 33 öre och 75,6 kub.fot råg.		
Svårtuna	Donation	—	500,00
Råby	Skomakaren Berglunds fond	—	2,160,67
Allhelgona	S:t Anne fattighus, inrättadt 1750 af kyrkoherden Sirenus för 7 fattige.		
Hölö	Kramhandlanden Schultz donationsfond	—	1,500,00

Tab. Litt. G.

	L a s a r e t t e n .			K u r h u s e n .			Lasarettens och kurhusens		
	Vår-dade.	Underhållsdagar		Vår-dade.	Underhållsdagar		Total-inkomster.		Totalkostnader.
		för hela sjukantalet.	för hvarje sjuk.		för hela sjukantalet.	för hvarje sjuk.	R:dr R:mt.	för hela sjukantalet.	för hvarje sjuk pr dag.
<i>Länslasarettet och kurhuset i Nyköping.</i>									
År 1866	204	11,673	57,2	49	2,984	60,9	22,681,00	11,325,03	0,77
» 1867	218	12,126	55,6	49	2,528	51,5	23,370,49	10,813,43	0,73
» 1868	213	12,730	52,3	54	2,899	53,6	22,536,48	12,350,28	0,79
» 1869	212	11,988	56,5	85	5,198	61,1	19,653,68	14,032,48	0,81
» 1870	198	10,594	53,5	75	3,793	50,5	26,624,93	12,159,19	0,84
<i>Lasarettet i Eskilstuna samt kurhusinrättningen för Rekarne härad samt Eskilstuna och Thorshälla.</i>									
År 1866	71	4,138	58,2	9	362	40,2	5,883,52	4,608,44	1,02
» 1867	79	4,609	58,3	8	341	42,6	5,868,62	4,521,42	0,91
» 1868	101	5,787	57,3	17	1,137	66,8	5,558,23	6,431,56	0,92
» 1869	82	5,583	68,8	20	1,901	95,5	5,556,43	7,987,29	1,06
» 1870	78	5,520	70,7	18	2,066	114,8	6,996,17	7,295,63	0,96
<i>Nyköpings hospital.</i>									
År 1866	74	21,817	294,0	—	—	—	13,104,03	13,136,34	0,60
» 1867	81	21,699	268,0	—	—	—	14,532,93	12,627,65	0,66
» 1868	79	22,267	282,0	—	—	—	14,221,81	16,534,24	0,74
» 1869	73	21,339	292,0	—	—	—	16,543,54	14,891,60	0,69
» 1870	80	21,196	265,0	—	—	—	16,328,46	14,063,87	0,66

Mörkö	Grefve N. Bondes donationsfond ...	—	1,800,00
Vestra Vingåker.	Amalia v. Akens testamentsfond ...	—	4,000,00
Östra Vingåker..	Arvedssons testamentsfond	—	3,000,00
	Ulla Åkerblads d:o	—	1,000,00
Julita	Frälseränta från $\frac{1}{2}$ mantal Åby	} Råg Korn Ärter	37,8
	i Slaka socken. bestående af		46,5
			6,3
Österåker.....	Holtermans 1) magasinsfond	—	1,817,02
	2) kassafond	—	3,225,00
Bettna	Södergrens testamentsfond	—	150,00
Vrena	D:o d:o	—	150,00
Lilla Malma.....	Malms d:o	—	150,00
	Donerad fond	—	600,00
Malmköping	D:o d:o	—	200,00
Lilla Mellösa	D:o d:o	—	1,500,00
Kjula	Direktören Hörstadii donation	—	2,000,00
	Fabrikören Ljunglöfs d:o	—	1,500,00
Hammarby	Fägerströmska fonden	—	300,00
Kloster.....	Kammarrådet Galéns fond	—	25,000,00
Stenqvista	Lägenheten Källbostugan, i arrende hvarför årligen utgår	12,6	
Ärila	Galénska fonden	—	26,000,00
Thorshälla	2:ne fonder	—	2,350,00
Tumbo.....	Öfverstinnan v. Lantingshausens fond	—	500,00
Åker och Ärja ..	Grefvinnan A. B. Douglas d:o	—	250,00
	O. Svedins i Brotorp d:o	—	400,00
Härad	Mobergska fonden	—	200,00
	af Billbergska d:o	—	1,000,00
Vansö.....	af d:o d:o	—	1,000,00
Frustuna	Testamentarisk disposition	—	5,000,00
Björnlunda	Donation	—	2,675,00
Gryt.....	Stjernfeldtska fonden	—	150,00
Thoresund	Åtskilliga mindre fonder, sam-	} Råg Korn	189,0
	manräknade		264,6
Öfver-Selö	Hebbes donation	—	10,000,00

Ytter-Selö	Stures och Persens donation	Råg	33,7	
	årligen	Korn	33,7	
Aspö.....	Från $\frac{1}{2}$ hemman under Säby sätes- gård	spannål		31,5
	och årligen 4 $\frac{1}{2}$ rdr.			
Kernbo	Donation			1,000,00
Öfver-Enhörna ..	D:o årligen 80 rdr.			
Ytter-Enhörna...	Stures m. fl. testamente årligen ..	Råg	25,2	
Nyköping.....	Åtskilliga donationsfonder			17,500,00
Strengnäs.....	Novemberfonden			500,00
	Tingstadii fond			1,000,00
	Insulen-Östermanska fonden			110,50
	Gyllenborgska d:o			25,000,00
Thorshälla	Apotekaren Ruths d:o			1,500,00
Eskilstuna	Zetterbergska d:o			2,500,00
	Norlingska d:o			1,300,00
	Sofia Walsteins d:o			1,000,00
	Kramerska d:o			500,00
	Summa		1,093,4	162,459,19

Då länsstyrelsen nu går att afsluta sin underdåniga berättelse för perioden 1866—1870, tillåter den sig såsom slutomdöme anmärka, att, äfven om länets materiella kulturutveckling derunder framskridit med långsammare fart än som länets i många hänseenden rika hjälpkällor möjliggjort och senare tids erfarenhet gifvit skäl förvänta, de steg, som under samma tidskifte uttagits till länets förkofran, likväl ingalunda under dåvarande omständigheter och med hänsyn till länets ställning i öfrigt kunna anses obetydliga. Och hemtar länsstyrelsen af de gynnsamma förhållanden, som med periodens sista år inträdt, grundad anledning till den förhoppning, att det nu ingångna femårsskiftet skall bereda rik godtgörelse för hvad som under det senast gångna må blifvit åsidossatt eller icke kunnat utföras.

Nyköping i Landskansliet den 23 Juli 1872.

På Landshöfdinge-embetets vägnar:

GUSTAF NORDEMAN.

C. W. EKHOLM.

Tab. No 1.

F O L K M Ä N G D.

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.
	Den 31 December, enligt hushörslängderna.			Enligt de mantalslängder, som upprättats vid slutet af motstående år.							Enligt årets mönsterullor approberade beväringssläppligtige.
				Hela folkmängden af			Deraf fria från mantalspenningar.			Utskrifningsmanskap.	
	Mankön.	Qvinkön.	Summa.	Mankön.	Qvinkön.	Summa.	Mankön.	Qvinkön.	Summa.		
Å landsbygden.											
År 1866	59,661	61,564	121,225	59,055	61,255	120,310	27,555	30,188	57,743	4,473	623
» 1867	60,098	61,934	122,032	59,567	61,727	121,294	27,868	30,642	58,510	4,397	551
» 1868	60,246	62,195	122,441	59,731	61,736	121,467	27,922	30,575	58,497	4,233	555
» 1869	60,278	62,274	122,552	59,855	62,007	121,862	28,141	30,806	58,947	4,216	678
» 1870	60,306	62,427	122,733	60,073	62,257	122,330	28,246	30,950	59,196	4,420	620
I städerna.											
Nyköping år 1866	1,981	2,476	4,457	1,966	2,450	4,416	869	939	1,808	105	11
1867	1,886	2,453	4,339	1,857	2,390	4,247	931	1,102	2,033	101	8
1868	1,858	2,424	4,282	1,814	2,365	4,179	960	1,152	2,112	94	10
1869	1,755	2,355	4,110	1,699	2,294	3,993	922	1,193	2,115	100	7
1870	1,746	2,345	4,091	1,679	2,269	3,948	810	1,013	1,823	87	12
Strengnäs år 1866	680	913	1,593	619	896	1,515	364	364	628	56	7
1867	682	908	1,590	632	907	1,539	273	379	652	48	8
1868	714	931	1,645	665	924	1,589	301	392	693	40	2
1869	675	912	1,587	636	924	1,560	275	379	654	31	3
1870	673	966	1,639	671	957	1,628	297	389	686	40	10
Thorshälla år 1866	378	466	844	371	448	819	169	213	382	26	3
1867	371	463	834	381	470	851	167	206	373	29	2
1868	343	444	787	375	465	840	171	216	387	30	4
1869	343	439	782	343	438	781	153	208	361	21	3
1870	350	433	783	342	445	787	163	218	381	19	3
Eskestuna år 1866	2,692	2,509	5,201	2,794	2,483	5,277	1,113	1,133	2,246	326	50
1867	2,584	2,466	5,050	2,705	2,508	5,213	1,153	1,214	2,367	279	33
1868	2,533	2,597	5,130	2,623	2,474	5,097	1,166	1,203	2,369	237	27
1869	2,459	2,600	5,059	2,665	2,524	5,189	1,230	1,304	2,534	238	44
1870	2,889	2,827	5,716	2,694	2,542	5,146	1,231	1,351	2,582	224	38
Mariefred år 1866	294	350	644	284	369	644	112	131	243	30	3
1867	306	380	686	302	377	679	126	134	260	25	3
1868	326	388	714	313	391	704	125	145	270	22	1
1869	331	391	725	329	391	720	138	132	260	26	—
1870	320	379	699	315	374	689	126	123	249	23	—
Trosa år 1866	212	251	463	209	248	457	71	101	172	26	4
1867	225	244	469	216	253	469	76	105	181	22	—
1868	239	262	501	226	246	472	85	103	188	15	—
1869	215	256	471	244	264	508	96	113	209	16	1
1870	210	243	453	217	253	470	83	110	193	15	1
Summa i länets samtliga städer år 1870	6,158	7,193	13,351	5,828	6,840	12,668	2,710	3,204	5,914	408	64
Summa i hela länet år 1866	65,898	68,529	134,427	65,298	68,140	133,438	30,153	33,069	63,222	5,042	701
» 1867	66,152	68,848	135,000	65,660	68,632	134,292	30,594	33,782	64,376	4,901	605
» 1868	66,259	69,241	135,500	65,747	68,601	134,348	30,730	33,786	64,516	4,671	599
» 1869	66,059	69,227	135,286	65,771	68,842	134,613	30,945	34,135	65,080	4,648	736
» 1870	66,494	69,620	136,114	65,901	69,097	134,998	30,956	34,154	65,110	4,828	684

Tab. No 2.

J O R D B R U K.

Sammandrag af 1870 års uppgifter för Södermanlands län, utgörande: landsbygden 3,310,95 och städerna 42,87 mantal, delade å landsbygden i 6,229 brukningsdelar. Antal jordtorp och andra jordlägenheter omkring 7,212.

	Hela egovidden fastland och öar.	D e r a f				Antal	4 tunn- land och derunder.	öfver 4 t. o. m. 40 tunnland.	öfver 40 t. o. m. 200 tunn- land.	öfver 200 tunn- land.								
		Trä-, humle- och kål- gård.	Åker och annan od- lad jord.	Naturlig äng.	Skogbärande mark.													
I. Tunmland	1,128,036,7	2,333,6	239,214,5	106,690	453,663,1	II. egare af odlad jord till vidd af	542	3,238	473	178								
Utgörande i kvadratref.	6,317,005,52	13,068,16	1,339,601,20	597,464	2,540,513,36	III. brukare af odlad jord till vidd af	650	4,861	863	220								
						Höstsäd.	Vårsäd.		Potatis.	Andra rot- frukter.	Spånads- växter.	Gräs och andra foderväxter		Andra växtslag.	Träde.			
							Sträsäd.	Balj- växter.				till bete.	till skörd.					
IV. Odlad egoviidd använd till.....						Tunmland	104,986	4,980,3	8,073,5	1,384,2	745,7	63,765		27	55,252,8			
						Utgörande i kvadratref.....	587,921,6	27,889,68	45,211,60	7,751,52	4,847,5	357,084		151,2	309,415,68			
		Hvete,		Råg,		Korn.	Hafre.	Blandsäd.	Ärter.	Bönor.	Vicker.	Potatis.	Andra rotfrukter.	Lin och hampa.		Gräs och andra fo- derväxter.	Raps.	Soc- kerber- tor.
		höst-.	vår-.	höst-.	vår-.									Frö.	Spånads- ämne.			
V. Hela utsädet af {		Tunnor å 6,3 kf.		8,008,5	33,285,8	8,162,9	41,485,2	2,497,4	3,038,6	149	1,257,3	49,729,3	—	713,5	—	—	—	—
		Kubikfot.....		50,453,55	209,700,54	51,426,27	261,356,76	15,733,62	19,143,18	938,70	7,920,99	313,294,59	—	4,695,05	—	—	—	—
VI. Hela skörden af {		Tunnor.....		79,264,4	285,409,9	61,179,8	280,404,2	19,066,9	22,552	609,8	9,559,2	310,386,2	97,947,4	1,135,8	3,095,4	1,919,101,5	100	300
		(utan utsädet afdrag) Kubikfot.....		499,365,72	1,798,082,37	385,432,74	1,766,546,46	120,121,47	142,077,6	3,841,74	60,222,96	1,955,433,06	617,068,62	7,155,4	—	—	630	1,890

Tab. No 3, BOSKAPSSKÖTSEL, se sidan 6.

Tab. N:o 4.

SKOGSHUSHÅLLNING.

1. Serskilda slag af skogar m. m.	2.		3.	4.	5.	6.
	Areal vid periodens slut.	Till ordnad skogshushåll- ning indelade.	Afverkningsbelopp	År.	utfördt i	
					kvantitet. Kubikfot.	penningvärde. R.dr R.mt.
	Qvadratref.					
1) Kongl. Maj:t och Kronan omedelbart tillhörige och under Dess disposition stående:				1866	53,390	2,290
a) Kronoparker	6,627,89	5,027,51		1867	81,940	3,847
				1868	58,190	2,969
				1869	63,890	2,014
b) Kungsgårdars, kungsladugårdars, kronosüterins och andra för kronans räkning ut- arrenderade hemmans och lägenheters skogar	—	12,975		1870	66,550	2,429
				1866	111,900	4,560
				1867	113,000	4,588
2) Boställens, kyrkors, läroverks och fromma stiftelsers	40,186,7	25,880,97		1868	114,000	4,499
				1869	116,400	4,231
				1870	124,200	4,398
				1866	934,450	25,810
				1867	803,400	23,625
3) Häradssällmanningar	231,586,2	84,686,59		1868	642,710	23,597
				1869	782,820	23,532
				1870	922,020	26,829
4) Sockneallmanningar (oskiftade): finnas ej.						
5) Ekeplanteringar: på Ridö kronopark.						
6) Mullbärsplanteringar	9					
7) Andra skogsplanteringar: finnas ej.						
8) Flygsandsfält: finnas ej.						

Tab. N:o 5, DÖDADE ROFDJUR, se sidan 11.

Till Tab. N:o 6, HUSDJUR, DÖDADE AF ROFDJUR, hafva inga uppgifter kunnat lemnas.

Tab. No 7 a.

BRUK, FABRIKER OCH MANUFAKTUR-INRÄTTNINGAR, ÅR 1870.

1. Serskilda slag af inrättningar.	2. Antal fabriker	3. Drifkraft bestående af					8. Antal begagnade maskiner och redskap.	9. Egare eller innehafvare.		12. Arbetare						19. Summa.	20. Tillverkningens kvantitet.	21. värde R:dr R:mt.	22. Egares eller innehafvares betydhing i och för rörelsen.			
		ej begagnade i gång.	kverit.	ångar eller varmluft.	vatten.	Beräknade hästkrafter.		10. Ensam egare eller innehafvare.		13. öfver 18 år		14. under 18 år.		Mästare.								
								Bolags.	m.	q.	15. vid fabriken mantals-skrifne.		16. vid fabriken ej mantals-skrifne.									
											m.	q.	m.		q.							
Under året.	Antal.	11. m.		17. q.		18. Antal.																
På landsbygden och i köpingen.																						
Bråk	11						2	1	4	141				9	154							
Bryggeri	1						1		1	2					3							
Fabriker: Bordsknifs-	1		2		20	40	1	1	1	22		3	2	2	36							
Kakelugns- och lerkärls-	3					13	3		3	7					10							
Smides-	1		3		24	7		1	2	32		16		5	55							
Terpentin-	1					2	1			2					2							
Färgeri	1		1			12		1	1	6					7							
Garfverin	5					99	5		4	11					15							
Jerngjuterin	2			1	10	11		2	3	55		2		4	64							
Kalkbrott	1			1					1	13	7	20		1	42							
Krutbruk	1		2	5		17	1		8	22					30							
Marmorbruk	1	1		1		3	2		1	18					19							
Mekanisk verkstad med fabrik för manufaktur	1		3		16			1	2	52				8	62							
Pappersbruk	1		1			5		1		18		2		2	22							
Spinneri, bomulls-	1		2		105	136		1	2	29	49	1	2	17	27							
" ull-	2		2			15	1	1	1	1				9	11							
Styckebruk	1		7			13		1	2	50		5		5	63							
Väfveri	1		1			3	1		1	3					4							
Summa för landsbygden	36	1	2	25	2	175	376	19	2	9	38	43	56	49	4	62	27	720		602,627	1,123,90	
I städerna.																						
Aduceringsfabrik	1				3	4	1			1		3		6	10					9,000	7	
Bleck- och plåtslageri	1					1				1												
Färgeri	10		1	2		33	10		1	8	1	6			16					16,205	90,75	
Garfverin	11					183	11			25		1		1	27					4,800 st., 550 ₣.	58,427,66	192
Hattfabrik	1					1								1	1					400	1	
Jern- och metallfabrik	2						2			3				1	4					400	1	
Maskinfabrik och mekaniska verkstäder	2		2	1	45	62	1	1	7	96		13		3	119					321,470	185	
Snickerifabrik	1					1														400	1	
Sågbladsfabrik	1		3	1	35	25	1			6		12		7	25					63,000	40	
Tobaksfabrik	1			1	8	1		1	1			5			6					137,112 ₣.	86,80	
Träkärlsfabrik	1					3	1					3			3					7,000	4	
Urfabriker	6					6				2		1		3	6					3,480	22	
Vadd- och filtfabriker	1					1	1			3					3					600	6	
Yagn- och smidesfabrik	1					1	1			3					5					1,200	9	
Ättiksryggeri	1					9	1							1	1					700 kannor.	3,150	7
Summa för städerna	41		1	7	3	91	321	39	2	9	147	1	46	1	22	226				484,732,66	652,55	
Summa för hela länet	77	1	3	35	5	266	697	58	2	11	47	631	57	95	5	84	27	946			1,087,359,66	1,776,45

Tab. N:o 8.

ALLMÄNNE VÄGAR, GÄSTGIFVERIN OCH SKJUTSNING.

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.	13.
Serskilda slag af vägar.	Längd i mil				Kostnad i R:dr R:mt för de under perioden				Gästgifveriens antal vid periodens slut.	Antal hästar, utgångne		
	af hvarje slag af motstående vägar	af inderade, med skjutsstationer försedde vägar	af fulländade och afsyade nya vägar	af omlagda eller betydligt förbättrade vägsträckor	fulländade nya vägar		omlagda eller betydligt förbättrade vägsträckor			år.	tillkungs- och kronoskjuts.	till gästgifveriskjuts.
					af statsmedel.	af kommunernas medel.	af statsmedel.	af kommunernas medel.				
vid periodens slut.	under perioden.											
Allmänne landsvägar	97,73	93,73	0,25	2,70	5,800	9,116	33,850	15,339	45	1866	237	19,988
Häradsvägar	27,08	22,75	—	0,75	—	—	11,588	5,817	—	1867	432	15,290
Socknsvägar	61,84	11,17	—	—	—	—	—	—	2	1868	682	12,946
Vid jernvägsstationer	—	—	—	—	—	—	—	—	2	1869	297	12,646
I städer	—	—	—	—	—	—	—	—	6	1870	256	11,599
Summa	189,65	127,65	0,25	3,45	5,500	9,116	45,438	21,156	55	—	1,904	72,469
Deraf med skjutsentreprenad	—	—	—	—	—	—	—	—	38	—	—	74,373

Tab. N:o 9 a.

SJÖFART ÅR 1870.

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.	13.	14.	15.	16.	17.	18.	19.	20.	21.	22.
Landsbygden	Fartyg och båtar öfver 3 nylåster, begagnade till utrikes sjöfart.							Fartyg och båtar öfver 3 nylåster, begagnade till inrikes sjöfart.							Summa under året begagnade fartyg och båtar öfver 3 nylåster.						
	Seglande.		Med ångmaskin försedda.		Besättning.			Seglande.		Med ångmaskin försedda.		Besättning.			Seglande.		Med ångmaskin försedda.		Besättning.		
	Antal.	Lästetal.	Antal.	Lästetal.	Hästkraft.	Skeppare.	Sjöfolk.	Antal.	Lästetal.	Antal.	Lästetal.	Hästkraft.	Skeppare.	Sjöfolk.	Antal.	Lästetal.	Antal.	Lästetal.	Hästkraft.	Skeppare.	Sjöfolk.
Landsbygden	—	—	—	—	—	—	—	31	434	3	—	22	34	31	31	434	3	—	22	34	31
Summa för landsbygden	—	—	—	—	—	—	—	31	434	3	—	22	34	31	31	434	3	—	22	34	31
Städerna: Nyköping	1	29	—	—	—	1	5	3	51	2	36	90	5	21	4	80	2	36	90	6	26
Strengnäs	—	—	—	—	—	—	—	2	23	1	11	30	3	5	2	23	1	11	30	3	5
Eskilstuna	—	—	—	—	—	—	—	1	20	2	20	55	3	12	1	20	2	20	55	3	12
Mariefred	1	53	—	—	—	1	3	2	35	—	—	—	2	2	3	88	—	—	—	3	5
Summa för städerna	2	82	—	—	—	2	8	8	129	5	67	175	13	40	10	211	5	67	175	15	48
Summa för hela länet	2	82	—	—	—	2	8	39	563	8	67	197	47	71	41	645	8	67	197	49	79

Tab. N:o 9 b.

HANDLANDE OCH DERAS BETJENING ÅR 1870.

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.		
1:o Handlande, som idka grosshandel eller försälja varor i bod eller från annat upplagsställe	Å landsbygden och i köpingen.					Bevilling i och för rörelsen.	I städerna.					
	Handlande.		Betjening.				Handlande.		Betjening.			Bevilling i och för rörelsen.
	Män.	Qvinnor.	Män.	Qvinnor.	R:dr R:mt.		Män.	Qvinnor.	Män.	Qvinnor.	R:dr R:mt.	
2:o Handlande, som utom den ort, der de äro bosatte, sjelfve eller genom andra kringföra eller annorlunda än å marknad till salu utbjuda varor	73	15	45	11	592,50	98	20	85	5	1,495		
Summa	73	15	48	11	617,50	98	20	85	5	1,495		

Anm. Några utlänningar hafva ej inom länet idkat handel.

Tab. N:o 10 a.

HEMMAN OCH JORDLÄGENHETER M. M. Å LANDSBYGDEN, ÅR 1870.

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.
Hemman och jordlägenheter af alla slag, efter olika natur, vid femårsperiodens slut.	H e m m a n.		A n t a l					Taxeringsvärde sista året. R.dr R.mt.
	Mantal		Brukningsdelar.	jordtorp.	ryttare-, soldat- o. båtsmans-torp.	backstugor.	andra lägenheter.	
	oförmedlade.	nuvarande.						
A) Krono-egendomar.								
1) Under allmän disposition.								
a) Kungs- och Kungsladugårdar	63,375	63,375	9	36	—	19	1	970,092
b) Säterin	9,5	5,5	4	—	—	—	—	103,000
c) Hemman	51,5	40,75	70	61	4	4	2	777,284
d) Boställen	210,937	178,062	233	100	6	33	20	3,427,981
e) Jordlägenheter	—	—	—	200	9	77	79	292,680
f) Fiskerin	—	—	—	—	—	—	3	4,200
g) Verk och inrättningar	—	—	—	—	—	—	2	271,290
2) Under enskild disposition.								
a) Säterin	2,5	1,875	2	—	—	—	—	44,750
b) Hemman	11,191	8,558	21	18	—	98	1	131,539
c) Jordlägenheter	—	—	—	15	—	5	191	148,400
d) Fiskerin	—	—	—	—	—	—	—	5,100
e) Verk och inrättningar	—	—	—	—	—	—	16	787,700
Summa	352,003	298,120	339	430	19	236	315	6,964,016
B) Skatte-egendomar.								
a) Boställen	1,625	0,958	3	1	—	2	—	18,000
b) Säterin	34,875	34,625	28	24	7	15	1	1,088,137
c) Hemman	1,544,939	1,201,864	3,884	646	440	357	66	25,341,242
d) Jordlägenheter	—	—	—	866	460	631	366	438,656
e) Fiskerin	—	—	—	—	—	—	2	11,300
f) Verk och inrättningar	—	—	—	—	—	—	49	780,200
Summa	1,581,439	1,237,447	3,915	1,537	907	1,005	484	27,677,535
C) Frälse-egendomar.								
a) Boställen	6,5	6,5	7	8	—	4	4	111,300
b) Säterin och ladugårdar	404,687	377,5	233	433	12	89	6	12,061,375
c) Rå- och rörshemman	205,25	166,021	194	155	—	50	8	3,407,500
d) Hemman	1,598,578	1,237,745	2,057	654	259	391	23	23,960,773
e) Jordlägenheter	—	—	—	1,516	253	552	228	649,800
f) Fiskerin	—	—	—	—	—	—	7	3,100
g) Verk och inrättningar	—	—	—	—	—	—	138	1,355,225
Summa	2,215,015	1,787,766	2,491	2,766	524	1,056	414	41,519,073
Summa Summarum	4,148,457	3,323,333	6,745	4,733	1,450	2,327	1,213	76,190,624

Tab. No 10 b.

JORDOMRÅDE OCH EGENDOMAR I STÄDERNA.

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.	13.
Städer.	År.	Tomter.		Antal nybygda bostadshus.	Jordar och lägenheter.					Taxeringsvärde i R:dr R.mt.		
		Antal			Åker.	Äng.	Skog och betesmark.	Summa jordareal.	Nuvärande mantal.	Af hus och tomter.	Af jordar.	Summa.
		bebygda.	obebygda.									
Nyköping	1866	489	77	2	3,516,45	107,45	4,784,50	8,408,40	8½	3,783,451	310,653	4,094,104
Trosa	»	114	28	—	1,120,00	155,30	2,268,00	3,543,30	5½	198,225	99,834	298,059
Strengnäs	»	184	17	—	2,503,20	2,100,00	16,049,60	20,652,80	14½	1,098,940	304,650	1,403,590
Thorshälla	»	84	16	—	1,809,00	981,00	947,00	3,737,00	—	311,445	258,947	570,392
Eskilstuna	»	281	36	7	274,40	—	11,20	285,60	—	1,873,100	24,505	1,897,605
Mariefred	»	76½	2	1	885,00	930,00	8,990,00	10,805,00	4½	133,973	235,550	369,523
Summa	—	1,228½	176	10	10,108,05	4,273,75	33,050,30	47,432,10	32½	7,399,134	1,231,139	8,633,273
Nyköping	1867	489	77	2	3,516,45	107,45	4,784,50	8,408,40	8½	3,276,696	309,119	3,585,815
Trosa	»	114	28	—	1,120,00	155,30	2,268,00	3,543,30	5½	189,820	86,020	275,840
Strengnäs	»	183	18	—	2,503,20	2,100,00	16,049,60	20,652,80	14½	1,104,160	280,560	1,384,720
Thorshälla	»	84	16	—	1,809,00	981,00	947,00	3,737,00	—	309,915	224,480	534,395
Eskilstuna	»	284	36	3	274,40	—	11,20	285,60	—	1,934,200	24,505	1,958,705
Mariefred	»	76½	2	1	892,00	935,00	8,990,00	10,817,00	4½	133,973	235,550	369,523
Summa	—	1,230½	177	6	10,115,05	4,273,75	33,050,30	47,444,10	32½	6,948,764	1,160,234	8,108,998
Nyköping	1868	489	77	—	3,516,45	107,45	4,784,50	8,408,40	8½	3,296,946	309,119	3,606,065
Trosa	»	114	28	—	1,120,00	155,30	2,268,00	3,543,30	5½	195,780	86,020	281,800
Strengnäs	»	183	18	—	2,503,20	2,100,00	16,049,60	20,652,80	14½	1,134,280	281,195	1,415,475
Thorshälla	»	84	16	1	1,809,00	981,00	947,00	3,737,00	—	312,450	224,739	537,189
Eskilstuna	»	286	36	2	274,40	—	11,20	285,60	—	2,000,800	24,505	2,025,305
Mariefred	»	76½	2	—	895,00	940,00	8,992,00	10,827,00	4½	133,973	236,300	370,273
Summa	—	1,232½	177	3	10,118,05	4,273,75	33,052,30	47,454,10	32½	7,074,229	1,161,878	8,236,107
Nyköping	1869	489	77	—	3,516,45	107,45	4,784,50	8,408,40	8½	3,336,114	344,624	3,680,738
Trosa	»	114	28	—	1,120,00	155,30	2,268,00	3,543,30	5½	198,060	86,020	284,080
Strengnäs	»	183	18	—	2,503,20	2,100,00	16,049,60	20,652,80	14½	1,143,725	281,195	1,424,920
Thorshälla	»	84	16	—	1,809,00	981,00	947,00	3,737,00	—	306,250	224,742	530,992
Eskilstuna	»	290	34	6	274,40	—	11,20	285,60	—	1,982,200	24,505	2,006,705
Mariefred	»	76½	2	—	897,00	938,00	8,990,00	10,825,00	4½	135,852	247,275	383,127
Summa	—	1,236½	175	6	10,120,05	4,231,75	33,050,30	47,452,10	32½	7,102,201	1,208,361	8,310,562
Nyköping	1870	489	77	1	3,516,45	107,45	4,784,50	8,408,40	8½	3,087,385	343,730	3,431,115
Trosa	»	114	28	—	1,120,00	155,30	2,268,00	3,543,30	5½	197,200	70,412	267,612
Strengnäs	»	183	18	—	2,503,20	2,100,00	16,049,60	20,652,80	14½	1,152,680	280,815	1,433,495
Thorshälla	»	84	16	—	1,809,00	981,00	947,00	3,737,00	—	316,450	188,126	504,576
Eskilstuna	»	292	34	3	274,40	—	11,20	285,60	—	1,972,400	19,592	1,991,992
Mariefred	»	76½	2	1	900,00	940,00	8,995,00	10,835,00	4½	134,725	249,550	384,275
Summa	—	1,238½	175	5	10,123,05	4,283,75	33,055,30	47,462,10	32½	6,860,840	1,152,225	8,013,065

Tab. N:o 11.

LAGA SKIFTEN, ÅREN 1866—1870.

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.	13.	14.	15.	16.	17.	18.	19.	20.	21.	22.	23.	24.	25.	26.
A f s l u t a d e l a g a s k i f t e n .																									
År.	Söka skiftens antal.	Skiftade mantal.		Qvarboende del-egares					Utflyttade del-egares					Summa skiften.	Skiftade kvadratref.					Utgifter till landtmätare och godemän. R.dr.	Öfriga beräknade utgifter. R.dr.				
		Antal.	Oförmedlade.	Nuvarande.	skiftesantal.					skiftesantal.					Åker.	Äng.	Odlingsmark.	Afrösningsjord.	Impedimenta.			Summa.			
					1.	2.	3.	4.	öfver.	Summa.	1.	2.	3.										4.	öfver.	Summa.
1866...	18	28	2,50	32,417	6	19	26	4	1	56	4	18	17	1	—	40	239	10,435	5,850	299	28,171	4,663	49,418	15,901	27,286
1867...	13	7	0,25	3,755	5	5	5	—	—	15	1	4	4	—	—	9	51	1,719	753	19	3,553	138	6,182	4,210	3,383
1868...	18	9	—	6,625	5	6	5	—	—	16	15	5	2	—	—	22	63	3,248	892	469	7,183	92	11,884	6,211	14,049
1869...	8	12	—	10,250	11	12	6	—	—	29	13	2	3	—	—	18	79	3,946	1,575	529	10,818	411	17,279	5,719	7,216
1870...	10	8	—	4,725	4	5	4	—	—	13	4	4	2	—	—	10	44	1,816	1,220	93	4,528	221	7,878	3,996	5,134
Summa	67	64	2,75	57,772	31	47	46	4	1	129	37	33	28	1	—	99	476	21,164	10,290	1,409	54,253	5,525	92,641	36,037	57,068

1.		R:mt	R:dr	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.
				Afkortad.					Anordnad eller	
				1866.	1867.	1868.	1869.	1870.	1866.	1867.
Stats-medel.										
Ränta				4,489,06	4,295,04	4,579,09	1,078,88	229,15	254,924,99	249,992,64
Tiondespanmål				—	—	—	1,919,24	1,902,39	81,915,58	80,081,27
Arrendemedel af kungsgårdar och andra kronolägenheter				—	—	—	—	12,00	49,268,48	58,824,14
Mantalspenningar				568,82	913,21	935,43	806,60	671,20	20,491,58	20,147,79
Bötesmedel				4,933,98	3,535,74	4,447,05	4,064,13	4,468,62	5,714,45	4,875,14
Kavalleriregementenas hästvakansspanmål				—	—	—	—	—	10,909,77	10,690,23
Tillfälliga rotevakansafgifter				—	—	—	—	—	312,92	254,44
Vakansafgifter af nyroterad jord				—	—	—	—	—	—	—
Trosspassevolansafgift				—	—	—	—	—	602,87	602,87
Båtsmansvakansafgift				—	—	—	—	—	786,37	1,045,90
Extra medel och uppbörder				—	—	—	—	—	—	—
Fjerde hufvudtitelns besparingsmedel				—	—	—	—	—	1,709,20	2,257,33
Femte d:o d:o				—	—	—	—	—	412,14	491,67
Sjette d:o d:o				—	—	—	—	—	—	—
Nionde d:o d:o				—	—	—	—	—	—	—
Beväringsmanskapets invalid- och pensionsfonds medel				157,50	110,00	217,50	150,00	100,00	97,50	132,50
Bränvinstillverkningsafgift				—	—	—	—	—	178,464,98	41,200,30
Stämpelpappersmedel				—	—	—	—	—	28,148,16	30,653,87
Kontrollstämpelmedel				—	—	—	—	—	380,84	315,57
Kronomagasinens hyresmedel				—	—	—	—	—	130,00	120,00
Skogsmedel				—	—	—	—	—	—	—
			Summa	10,149,36	8,853,99	10,179,07	8,018,85	7,383,36	631,269,83	591,655,66
Riksgälds-medel.										
Allmän bevilning				888,16	1,218,30	1,196,57	973,25	884,11	84,696,90	83,947,22
Sjösänkingskostnadsmedel				—	—	—	—	—	5,583,84	5,583,84
Vapens katt				—	116,55	18,00	1,00	—	—	26,833,04
			Summa	888,16	1,334,85	1,214,57	974,25	884,11	90,250,74	116,364,10
Diverse verks medel.										
Allmänna beväringsfondens medel				—	—	—	—	—	900,00	1,100,00
Bränvinsminuthandels- och utskänkningsmedel				240,00	—	—	—	—	69,052,69	63,156,22
Kurhusmedel				376,00	609,20	616,40	660,15	538,85	13,645,60	13,428,40
Folkskolemedel				562,40	907,00	929,20	803,60	671,20	20,498,00	20,154,00
Båtsmansbecklädnadsafgift				—	—	—	—	—	—	55,04
Allmänna hospitals- och barnhusfondens medel				—	—	—	—	—	8,653,68	8,465,09
Riddarhusmedel				—	10,00	—	5,00	5,00	780,00	835,00
Stockholms stora barnhus medel				—	—	—	—	—	2,026,42	1,987,74
Stockholms skolstats medel				—	—	—	—	—	480,18	470,87
Landshöfdingeackordsmedel				—	—	—	—	—	960,00	960,00
Jagtkassemedel				—	—	62,50	—	—	—	—
Vadstena krigsmanshusfonds medel				—	—	—	—	—	—	—
Presterskapets löneregleringsfonds medel				—	—	39,38	—	—	—	221,12
			Summa	1,178,40	1,526,20	1,647,48	1,471,75	1,235,05	116,996,57	110,834,18
			Summa Summarum	12,215,92	11,715,04	13,041,12	10,464,85	9,502,52	841,547,14	728,853,94

No 12.

UPPBÖRDEN.

9.	10.	11.	12.	13.	14.	15.	16.	17.	18.	19.	20.	21.
inom räkenskapsåret influten.			Resterande vid räkenskapsårets slut.					Summa uppbörd, deri inberäknade restantier från föregående år.				
1863.	1869.	1870.	1866.	1867.	1868.	1869.	1870.	1866.	1867.	1868.	1869.	1870.
260,911,67	269,637,10	268,000,86	554,97	1,302,67	116,00	235,09	62,13	259,969,02	255,590,35	265,606,76	271,001,07	268,292,14
84,237,71	88,770,44	88,117,22	17,92	—	5,95	11,61	15,56	81,933,50	80,081,27	84,243,66	90,701,29	90,035,17
61,652,30	51,083,16	54,696,11	—	—	—	—	—	49,268,48	58,824,14	61,652,30	51,083,16	54,708,11
20,082,17	19,904,80	20,168,20	98,20	114,40	75,00	286,80	192,00	21,158,60	21,175,40	21,092,60	20,998,20	21,031,40
5,339,31	4,857,70	5,225,23	2,091,83	2,786,50	1,692,03	1,905,95	1,694,11	12,740,26	11,197,38	11,478,39	10,827,78	11,387,96
11,427,22	12,013,02	11,906,81	—	—	—	—	—	10,909,77	10,690,22	11,427,22	12,013,02	11,906,81
173,56	182,59	161,87	—	—	—	—	—	312,92	254,44	173,56	182,59	161,87
—	1,987,48	2,066,31	—	—	—	—	—	—	—	—	1,987,48	2,066,31
602,87	602,87	602,87	—	—	—	—	—	602,87	602,87	602,87	602,87	602,87
1,220,29	753,89	778,24	—	—	—	—	—	786,37	1,045,90	1,220,29	753,89	778,24
—	—	48,00	—	—	—	—	—	—	—	—	—	48,00
2,584,50	—	—	—	—	—	—	—	1,709,20	2,257,33	2,584,50	—	—
528,46	—	—	—	2,57	—	—	—	412,14	494,24	528,46	—	—
—	5,83	63,75	—	—	—	—	—	—	—	—	5,83	63,75
—	—	42,78	—	—	—	—	—	—	—	—	—	42,78
122,50	122,50	70,00	132,50	230,00	170,00	137,50	255,00	387,50	472,50	510,00	410,00	425,00
117,672,15	154,869,05	215,357,60	—	—	—	—	—	178,464,98	41,200,30	117,672,15	154,869,05	205,357,60
27,088,31	28,649,89	32,429,31	—	—	—	—	—	28,148,16	30,653,87	27,088,31	28,649,89	32,429,31
281,75	183,34	204,19	—	—	—	—	—	380,84	315,57	281,75	183,34	204,19
220,00	420,00	220,00	—	—	—	—	—	130,00	120,00	220,00	420,00	220,00
—	—	2,204,17	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2,204,17
594,144,77	634,043,66	692,363,52	2,595,42	4,436,14	2,058,98	2,626,95	2,218,80	647,314,61	514,975,79	606,382,82	644,689,46	701,965,68
81,006,73	81,297,04	81,833,74	542,25	350,57	257,01	1,461,14	898,58	86,127,31	85,516,09	82,460,31	83,731,43	83,636,43
5,583,84	5,532,39	5,583,84	—	—	—	51,45	—	5,583,84	5,583,84	5,583,84	5,583,84	5,583,84
184,95	—	—	—	203,95	1,00	—	—	—	27,153,54	203,95	1,00	—
86,775,52	85,829,43	87,437,58	542,25	554,52	258,01	1,512,59	898,58	91,711,15	118,253,47	88,248,10	89,316,27	89,220,27
400,00	400,00	200,00	—	—	—	—	—	900,00	1,100,00	400,00	400,00	200,00
59,771,72	56,672,24	58,079,67	—	—	—	10,283,39	12,448,65	69,292,69	63,156,92	59,771,72	66,955,63	70,528,32
13,380,00	16,578,10	16,798,40	62,40	72,00	45,60	233,30	152,25	14,084,00	14,109,60	14,042,00	17,471,55	17,509,50
20,088,40	19,906,20	20,168,20	98,20	114,40	75,00	285,20	192,00	21,158,60	21,175,40	21,092,60	20,998,00	21,031,40
3,825,28	20,00	5,323,52	—	—	—	—	—	—	55,04	3,825,28	20,00	5,323,52
9,051,78	9,507,69	9,423,25	—	—	—	—	0,60	8,653,68	8,465,09	9,051,78	9,507,69	9,423,85
820,00	790,00	769,85	20,00	5,00	5,00	15,00	10,00	800,00	850,00	825,00	810,00	784,85
2,125,08	2,233,28	2,214,04	—	—	—	—	—	2,026,42	1,987,74	2,125,08	2,233,28	2,214,04
503,50	529,14	524,47	—	—	—	—	—	480,18	470,87	503,50	529,14	524,47
960,00	960,00	783,80	—	—	—	—	—	960,00	960,00	960,00	960,00	783,80
—	75,00	—	—	137,50	75,00	—	—	—	137,50	137,50	75,00	—
—	—	15,00	—	—	—	—	—	—	—	—	—	15,00
2,542,54	2,615,61	2,563,09	—	65,21	371,66	—	—	—	286,33	2,953,58	2,615,61	2,563,09
113,468,30	110,287,26	116,863,29	180,60	394,11	572,26	10,816,89	12,803,50	118,355,57	112,754,49	115,688,04	122,575,90	130,901,84
791,383,59	831,160,35	896,664,39	3,618,27	5,384,77	2,889,25	14,956,43	15,920,88	857,381,33	745,983,75	810,318,96	856,581,63	922,067,79

Tab. N:o 13.

S P A R B A N K E R.

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.	13.	14.	15.	16.	17.	18.	19.	20.	21.	
År.	Antal sparbanker.	Under året					Vid årets slut				Klassifikation af delegarne efter deras vid hvarje års slut inestående behållning.										
		tillkom- nenye del- egare.	af- gång- ne del- egare.	insatt be- lopp.	i räk- skaperne godgjord ränta å delegarnes kapital.	uttaget belopp.	qvar- stän- dedel- egare.	inestän- de behål- ning, till- hörande delegarne.	befintligt öfverskott (grund- och reservfond, räntevin- ster m. m.).	Summa af kolumner- ne N:is 8 och 9.	1866.		1867.		1868.		1869.		1870. *)		
		Antal.	Antal.	R:dr R:mt.	R:dr R:mt.	R:dr R:mt.	Antal.	R:dr R:mt.	R:dr R:mt.	R:dr R:mt.	Behållning i sparbank:	Antal del- egare.	Summa R:dr R:mt.	Antal del- egare.	Summa R:dr R:mt.	Antal del- egare.	Summa R:dr R:mt.	Antal del- egare.	Summa R:dr R:mt.	Antal del- egare.	Summa R:dr R:mt.
1865	10	—	—	—	—	9,631	1,432,600	111,282	1,543,882	fr. 1 t. o. m. 10 R:dr	802	4,140	802	3,191	883	3,470	695	3,048	1,262	5,856	
										» 10—25 »	755	12,848	667	11,073	652	10,998	505	8,044	1,008	17,067	
1866	10	970	899	238,142	68,652	274,455	9,570	1,458,536	122,364	1,580,900	» 25—50 »	626	23,745	499	17,530	543	18,773	442	14,991	849	30,298
										» 50—100 »	730	50,506	539	39,073	591	42,914	479	32,868	868	64,523	
1867	11	980	856	210,215	71,670	298,909	9,875	1,456,477	117,882	1,574,359	» 100—200 »	712	95,513	569	78,936	554	77,603	463	63,775	925	128,241
										» 200—300 »	303	72,390	214	52,977	218	52,800	245	58,689	441	109,531	
1868	11	1,151	1,012	238,902	73,315	287,028	10,014	1,481,661	114,236	1,595,897	» 300—400 »	228	77,853	163	56,293	159	53,962	134	45,353	287	99,207
										» 400—500 »	143	63,795	91	41,539	103	47,093	92	41,778	205	88,857	
1869	11	1,291	859	311,442	76,329	270,341	10,447	1,599,095	110,942	1,710,037	» 500—1,000 »	219	163,819	141	95,079	154	107,548	149	98,497	343	237,716
										utöfver 1,000 »	66	90,253	51	75,422	52	82,371	61	90,649	141	193,920	
										Summa	4,531	654,862	3,736	471,113	3,909	497,532	3,265	457,692	6,329	975,216	

Anm. Angående bristerna i klassifikationen för åren 1866—1869 jfr de i Statistisk Tidskrift meddelade årsredogörelserna.
*) Uppgifter saknas för Nyköpings och Strengnäs sparbanker.

Tab. N:o 14.

FATTIGVÅRDEN.

K. M:s Befattningshjufvandes femårsberättelser 1866—1870. Södermanlands län.

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.	13.	14.	15.	16.	17.	18.	19.	20.	21.	22.	23.	24.	25.		
År.	Fattigvårds-samhällen			Antal fattighus.	Antal fattighjon, som erhållit full försörjning.								Antal af fattigvården understödde, som ej fått full försörjning.			Fattigvårdens										
	med gemensam fattigvård.	med fattigvården rotvis delad.	antal rotar.		Äldre personer, vårdade				Barn, vårdade i och utom fattighus.		Summa.		Summa af båda könen.	m.	q.	Summa.	Inkomster. R:dr R:mt.									
					i fattighus.		på annat sätt.		m.	q.	m.	q.					Afkastning af egendom, kollekt m. m.	Personel afgift.	Tillskott		Ersättning		Summa inkomster.	Summa utgifter i och för fattigförsörjning. R:dr R:mt.		
					m.	q.	m.	q.											efter fyrk eller bevilning.	efter annan grund.	af statsmedel.	af annat fattigvårdssamhälle.				
Å landsbygden.																										
1866.....	82	13	47	125	217	574	196	404	324	298	737	1,276	2,013	574	1,159	1,733	24,055,80	12,217,46	37,084,32	20,490,52	572,88	320,19	94,741,17	94,803,74		
1867.....	82	13	47	126	214	584	204	433	338	331	756	1,348	2,104	691	1,293	1,984	25,331,05	12,707,20	46,040,41	22,855,08	676,93	322,21	107,932,88	110,391,17		
1868.....	82	13	47	126	220	592	221	463	385	383	826	1,438	2,264	853	1,553	2,406	25,893,56	13,783,53	64,766,07	24,421,92	697,08	1,127,63	130,689,79	133,969,23		
1869.....	81	14	70	127	212	590	231	467	398	402	841	1,459	2,300	836	1,541	2,377	26,737,95	14,046,65	64,207,49	23,014,43	529,77	906,29	129,442,56	127,306,15		
1870.....	81	14	70	127	210	585	231	486	405	409	846	1,480	2,326	744	1,418	2,162	23,857,41	14,373,09	60,751,05	21,915,25	356,37	716,00	121,969,17	119,435,01		
I städerna.																										
1866.....	6	1	13	8	79	109	1	5	81	85	161	199	360	159	216	375	18,528,39	1,734,50	26,379,99	902,00	1,98	163,00	47,709,86	49,602,38		
1867.....	6	1	13	8	80	111	1	3	91	95	172	209	381	202	344	546	18,676,48	1,641,50	31,570,76	1,052,00	43,40	440,23	53,424,42	49,466,76		
1868.....	6	1	13	8	84	116	3	3	104	101	191	220	411	226	342	568	19,734,12	1,549,50	37,629,98	1,250,00	48,30	1,578,93	61,790,83	53,041,34		
1869.....	6	1	13	8	70	107	3	4	100	89	173	200	373	232	353	585	12,825,33	2,064,05	34,798,05	1,491,00	1,069,11	510,54	52,758,08	55,205,59		
1870.....	6	1	13	8	59	104	4	4	97	116	160	224	384	150	339	489	12,450,65	1,973,60	31,544,30	1,350,00	3,05	583,00	47,904,60	44,019,65		
I hela länet.																										
1866.....	88	14	60	133	296	683	197	409	405	383	898	1,475	2,373	733	1,375	2,108	42,584,19	13,951,96	63,464,31	21,392,52	574,86	483,19	142,451,03	144,406,12		
1867.....	88	14	60	134	294	695	205	436	429	426	928	1,557	2,485	893	1,637	2,530	44,007,53	14,348,70	77,611,17	23,907,08	720,23	762,49	161,357,30	159,857,93		
1868.....	88	14	60	134	304	708	224	466	489	484	1,017	1,658	2,675	1,079	1,895	2,974	45,627,68	15,333,03	102,396,05	25,671,92	745,38	2,706,56	192,480,62	187,010,57		
1869.....	87	15	83	135	282	697	234	471	498	491	1,014	1,659	2,673	1,068	1,894	2,962	39,563,23	16,110,68	99,005,54	24,505,43	1,598,88	1,416,83	182,200,64	182,511,74		
1870.....	87	15	83	135	269	689	235	490	502	525	1,006	1,704	2,710	894	1,757	2,651	36,308,06	16,346,69	92,295,35	23,265,25	359,42	1,299,00	169,873,77	163,454,66		

Tab. N:o 14.

Södermanlands län.

